

RÖCK ISTVÁN GÉPGYÁRA

Pesten, soroksári-ut 20. szám alatt,

ajánlja ugynevezett „Röck-féle” ismét gyakorlatilag javított eséplőgépeit, kerekállványon tisztítás- és zsákolással. Hozzá valódi hordozható mozdonyt, a nélkül, hogy kerekéről le kellene emelni. Van továbbá Hensman féle eséplő, kovácsolt rácsoszt vaslatu dobbal, mely soha sem török; ugyisint amerikai (ezvekes) nagy munkaképességgel, hozzá erőfokozott mozdony, szinte tisztító s zsákoló rosta, mely minden eséplő mellett használható, — mind ez leszállított áron.

Tökéletesen felszerelt örlőmalmok, gőz-, szél-, víz- és lőerőre, finom örléshez való hengerrel, részletei is külön-külön, állványok, kövek, a vasrészek suly szerint.

Mindenféle sajtók, u. m. élesztő, keményítő, bor, olaj, nyomdai kézi és gyors, valamint göngyölő-sajtók, végre burgonya-, zab-, malatazőző és spodiumtörő.

Álló, fekvő vagy hordozható minden nagyságu gőzgepekre érkező megrendelések egész készséggel teljesíthetnek.

Elősorolt gépek nagybárra készen kaphatók.

Gazdasági gépkészletem a legnagyobb választékban elismert jelességű Howard-féle ekék 1-ső számú 15 ft., 2-dik 13 ft., 3-dik 12 ft., 4-dik 11 ft-ért, azél szántóval 1 fttal feljebb.

Rögtörők, boronák, irtókapák, töltőgépek és kapáló ekék, rétygalyuk, szénagyűjtők, morzsolók, répavágók, mindennemű szecskavágók és szórva-vető gépek 12' 3 soros repce- és kukorica-vetőre, mind a legújanyosabb áron.

Mint eddig, úgy ez évben is a közeledő tavaszkor szándékom vidékre szakértőket kiküldeni, kik a tölem vásárolt eséplőket megvizsgálva, szükség esetén kijavítandják. Hogy tehát a tisztelt gazdaságok költségét túl ne terheltessek, felkérem ezennel, miszerint a szükségelt javításról legfeljebb jövő ápril hó 15-ig okvetetlen értesíteni sziveskedjenek, a gépek megvizsgálásával, esetleg kijavításával azonban csak azon egyént bízzák meg, ki tölem 1866-ki igazolványt gyári pecséttel ellátva képes előmutatni, mivel az előbbiekről érvénytelenül.

Pesten, márczius hóban 1866.

RÖCK ISTVÁN,

gyár tulajdonos.

1552 (4-6)

KÁNYA JÓZSEF

(előbb Böhm és Kánya)

Pesten, József-tér 10-ik sz. a.,
ajánl a

minden évszakra

legújabb bel- és külföldi

női-divatárú

raktárát.

1168 (21-0)

Titkos 1519 (8-12)

betegségeket

még makacs és idült bajokat is úgy kóródásban, mint magán gyakorlat folytán több ezer betegnek legjobbnak bizonyult mód szerint, sokszor a nélkül, hogy a beteg hivatalosan vagy életmódjában gátoltatnék, gyökereken, biztosan és gyorsan gyógyít.

Med. dr. Helfer Vilmos

Pest, király-utca 27. sz. Medetz-házban, 1-ső emelet. délelőtt 7-9-ig, délután 1-4 óráig

Díjazott levelekre azonnal válaszoltatik, s kívánatra a gyógy-szerek is megküldetnek.

Pesti biztosító-intézet

jégkárok ellen

mindennemű földtermékekre nézve biztosítást teljesít leg-
jutányosabb feltételek mellett s a megállapított vesz-
teség teljes megtérítésével

a pesti biztosító-intézet

pesti főügynöksége

1586 (1-3)

(József-tér 2-ik szám alatt, I. emelet).

Nines többé Dorsch májölaj!

GRIMAULT és TÁRSA gyógyszerészek

JÓDTARTALMU RETEK-SZÖRPJE

PÁRISBAN (Rue Richelieu 45).

1894 (14-32)

Azon sok nemű szerek közt, melyek javaslatba hoztak, hogy az oly kellemetlen ízű s formájú által a betegre nézve oly kiálthatlan hal máj-olaj másfél pótlotassék, tagad-
hatlanul eddig a Grimault-féle jódtartalmu retek-szörpje bizonyult be a leghathatósabbnak
s az eddig tökéletesen megfelelőknek. Annak jótékony hatása különösen mellbetegségek-
ben, aszkór, aními, lymphati és skrofula bántalmakban mindenkori igazolva lón; a gyom-
rot nem rohanja meg, az étvágyra ingerlőleg hat, s különösen gyermekeknek a bór szin-
telség s ernyedsége eseteiben, melyhez gyakran a nedvek megromlása is csatlakozik,
valamint a nyakmirigy kifejlődése ellen eredménynyel használhatik.

A retek-szörp a párisi orvosi gyakorlatban nem rég vétetett alkalmazásban s ma
már a legkiválóbb orvosok által naponként mint vértisztítószert a legkiválóbb eredmén-
nyel rendelik.

A jódtartalmu retek-szörp alapja a kerti zsáza nedve (nasturtium), a reteké, a
torma (cochleria) mindkettő elismert tulajdonságu anticorbutiféle növény, melyek ter-
mészetben állapotban iblanlyt s kénkövet tartalmaznak, s melynek neve a készítmény hat-
bátosságáról s a bevétele könnyűségéről a megérdemelt népszerűséget nyújt. A készítmény el-
elegendő biztosítékot nyújt. Bazin s Caccenave a „St-Louis” kórház orvosi Párisban a
jódtartalmu retek-szörpöt, támaszkodva az azzal tett számtalan sikeres gyógyred-
ményekre — különösen a bőrbetegségek minden nemében ajánlják. — Ár 2 ft. 50 kr.
A főraktár létezik **TÖRÖK JÓZSEF** gyógyszerésznél, Pest király-utca 7. sz. a.

SIGL G.

gépgyára s vasöntődjében Bécs, Alsergrund,
mindennemű gazdasági gépek, u. m.:

locomobile 4-16 lőerőre, gőz-eséplő-gépek, járgány, és eséplőgépek,
vetőgépek, tisztító- és örlőmalmok, szénagerbelyek, boronák, szecskavá-
gó, daráló- s kaszáló-gépek, fa- és deszka-fűrészek, kukorica-
morzsolók eat. a legnagyobb s legdúsabb választékban folytonosan készen
kaphatók.

Illusztrált árszabályok kívánatra bérmentesítve küldetnek. A gépek
szilárdasága és tartósságaért, valamint működési képességükért jótállás
biztosítottatik.

1559 (4-12)

Kiadó-tulajdonos Heckenast Gusztáv. — Nyomatott saját nyomdájában Pesten, 1866 (egyetem-utca 4-ik szám alatt).

Előfizetési fölhívás

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

ezimű szaklapra.

Külföldi szaktudósaink, — s közöttük Baintner János, Csacsák Imre, Főgarassy
János, Greguss Agost, Hegedűs Candid, Horváth Boldizsár, Horváth Mihály,
Hunfalvy János, Karvassy Agoston, Kautz Gyula, Konek Sándor, Nagy Iván,
Pauler Tivadar, Suhayda János, Szeniczey Gusztáv, Szentkirályi Mór, Szilágyi
Sándor, Szinovacz György, Toth Lőrinc, Wenzel Gusztáv stb. urak szives közre-
működése mellett.

Szerkeszti

Ökröss Bálint.

Kiadja

Heckenast Gusztáv.

Az első évfolyam végéhez közelg. — s midőn a nagy közönséget általában s
évfolyamos előfizetőinket különösen, további szives pártfogásra kérjük: örömmel hoz-
zuk köz tudomásra, hogy — a mi minden tudományos vállalatnál első és mulhatlan kel-
lők, — vállalatunknak elismert szakképes erőket sikerült megnyernünk. S bár a kezdeten
még, nem vonakodunk az eddigi számokat tanúsággal hívní föl arra, hogy a „Jogtudo-
mányi Közlöny” programjához híven s illetőségi köréhez illően betölti helyét.

A „Jogtudományi Közlöny” teljes gyűjteményét képezi a törvényeknek és
hivatalos rendeleteknek, melyek a törvényhozó vagy végrehajtó hatalom által életbe
léptetnek, vagy melyeknek behozatala várható. Törvényhozásról rovatában érdekes és
tanúságos cikkekkel hozott a codificatóról (szerkesztő), mely a törvényalkotás sza-
bályait, — s tanulmányokat a polgári magánjogi codificatio tereén (Suhayda Jánostól),
mely utóbbi az ismertebb codexek keletkezése módjait s rendszereit tárgyalja; továbbá
korszerű értékezeseket a jog- és államtudományok köréből, — mint a szerzői jog tör-
vényhozásának jelenlegi állapota, külhatósági megkeresvények végrehajtása, személy- és
vagyonbiztonság, táviratok a kereskedelmi jogban (Hegedűs Candidtól), a magyar
országgyűlés és az enquete-rendszer (Konek Sándortól), a jász-kunság szervezete, a
bírósgok szervezése (Pfendeszak Károlytól), a védeyleti agitatio, annak jelentősége
és közgazdasági tévedései (Kautz Gyulától), hazánk vizutjai (Hunfalvy Jánostól) stb. A
kultúrénnyhozás rovatában: az angolgrófsági fogházak reformja, a legújabb osztrák
fogházi mozgalmak, a schweiczi büntetőtörvényhozás stb. A jogtörténelem- és statis-
tika rovatában: a szocietio pragmatica s a koronázási ünnepély Budán 1792. (szerkesztő-
től), a polgári törvénykezés statistikája, különös tekintettel hazánkra (dr. Konek Sándor-
tól). A „tárgyalási terem”-ben érdekes jogesetek s főtörvényeszeki döntvények (Sze-
niczey Gusztávól). Végre a jogirodalom és különfelek rovatában a bel- és külföldi
sajtónak e szakbani termékeit, könyvismertetések, s a jog- és államtudományokat, vala-
mint az e szakban foglalkozó t. közönséget érdeklők.

A „Jogtudományi Közlöny” ily változatos és érdekes tartalommal minden
hétfőn egy legnagyobb 8-adrét iven jelenik meg.

Előfizetési díj

helyben házhoz hordatva, vagy vidékre postadíjmentesen:

Egész évre (jan. 1.—decz. végeig) 8 ft., három évfolyamra
(apr. 1.—decz. végeig) 6 ft., félévre 4 ft., negyedévre 2 ft.
oszt. ért.

Teljes számú példányokkal még szolgálhatunk.

A „Jogtudományi Közlöny” kiadó-hivatala

(Pest, egyetem-utca 4-ik szám alatt).

16-ik szám.

Tizenharmadik évfolyam.

Pest, aprilis 22-én 1866.

Előfizetési feltételek 1866-dik évre: a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: Egész évre 10 ft. — Fél évre 5 ft. —
Csupán Vasárnapi Ujság: Egész évre 6 ft. Fél évre 3 ft. — Csupán Politikai Ujdonságok: Egész évre 6 ft. Fél évre 3 ft.

Hirdetési díjak, a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságokot illetőleg, 1866. január 1-től kezdve: Egy, négyszor használt petít sor ára, vagy annak helye egyszeri iktatásnál 10 kr-ta;
háromszor- vagy többször iktatásnál csak 7 kr-ta számítottatik. — Külföldre nézve kiadó-hivatalunk számára hirdetményeket elfogad, Hamburg és Altonában: Haasenstein és Vogler. — M. Frankfurban:
Jaeger könyvkereskedése; Bécsben: Oppelk Alajos. — Bélyeg-díj, külön minden iktatás után 30 ujkr.

Jedlik Ányos.

Alig mult negyedszázada, hogy két
buzgó, magyar egyetemi tanár lankadatlan
fáradozásának a széles hazában elszórtan
mutatkozó természetvizsgálói szellemet, né-
metországi példák nyomán, egyesületi
térre terelni, központosítani s ezáltal a váll-
vetett működésben előrehaladó természet-
tudomány iránt a közönségben is élénk
résztvételt kelteni sikerült. 1841-ben léptet-
te id. *Bene Ferencz*, orvostudor életbe a magyar
orvosok és természetvizsgálók évenkénti
vándor gyűléseit s veté meg evvel egyidejű-
leg Bugát Pál a „kir. magyar természettu-
dományi társulat” alapját.

Ez egyesületek tudományos
körének már akkor is egyik ér-
demes bajnoka s disze volt *Jed-
lik Ányos István*.

Jedlik István — az Ányos
nevet csak mint szerzetes vette
fel, — 1800. dik évi január 13-án
született Komárommegye Széző
helységében. Mint tízéves gyer-
mek hagyta el az atyai házat,
iskolázás és a tót nyelv megta-
nulása végett Nagyszombatba s
három évvel utóbb gimnáziumi
tanulmányai folytatása s a né-
met nyelv elsajátítása kedvéért
Pozsonyba küldetett. De itt nem
tartózkodhatott ezuttal sokáig;
hosszabb ideig tartó szembaja s
jelentős torokbaja a szülői házba
kénytettké ismét visszatérni a
tizennegyéves gyermeket. Egy
évig tartó betegsége megszűn-
vén, ugyancsak Pozsonyban be-
fejezte gimnáziumi tanulmányait
s 1817-ben lépett be a benczés-
rendbe Pannonhalmán. Itt ál-
lotta ki az uponczévet s végzé
be, midőn a bölcsészeti tanfo-
lyam után Győről viaszatért,
a hittudományokat, közben a
pesti egyetemen bölcsészettu-
dorrá avatvatván s egy évig a győri fő-
gimnáziumnál tanárkodván, 1825-ben szen-
tetetett pappá s kezdte meg azóta szaka-
datlanul folytatott tanári pályáját, mint
a győri benczés leycum természetrajz, phy-
sika és mezői gazdaszat tanára. — Mint
ilyen lépett fel először a német irodalom
terén, Baumgartner bécsi tudós folyóiratá-

ban (Zeitschrift für Physik und Mathematik)
egyik tudományos értekezésével. Midőn
1831-ben a pozsonyi akademiában ugyan-
azon tanok megüritt tanszékre tétetett át,
a már gyors fejlődésnek indult természet-
tan igényeinek s az akkori tannyelvnek
megfelelő latin természettan irásába fogott.
Latin tankönyve irásával csakhamar felha-
gyott, azon édes reményben élén, hogy ta-
nári székéről nemsokára honi nyelven avat-
hatja be tanulóit a természettudományok
tanába.

Az 1839-dik év utolsó negyedében Jed-

munknak nem kedvező viszonyain hajótö-
rét szenvedve, mindmáig a szer-
ző asztalfiókjában hever — ki-
adatlanul.

Midőn így kéziratban ma-
radt latin „physikájával” és
magyar természettanának má-
sodik részével Sisyphus szá-
nandó sorsában részesült: nem
csekély vigasztalására s tudomá-
nyos működésének ösztönzésére
szolgált azon elismerés, mely-
ben a magyar tud. akademia ál-
tal részesítettet, mely 1858-iki
nagygyűlésekor *Jedlik Ányost*
egyszerre *rendes* tagjainak so-
rába emelte s a „*Sulyos testek ter-
mésztana*” című művét nagy
jutalomra méltatta. Jedlik, egye-
temünk tanári karának nestora,
e kitüntetést valóban megér-
demlé, egyike azon keveseknek,
kik egyetemi tanügyünk javi-
tása körül nem szűnnek meg
munkálni. Így 1854-ben a birod-
almi kultus és közoktatási
miniszterium által azon bizott-
ságnak nevezetett ki tagjává,
mely a magyar tudományos
műnyelvnek — iskoláinkban ok-
tatása és könnyítése végett —
egyszerűsítése és kidolgozásával
foglalkozott.

A Heckenast Gusztáv kiadásában megje-
lent „*Német-magyar tudományos műszótár*”
természettani, erömütani és vegytani része
Jedlik tollából folyt.

Önzetlen fáradozásait s szerény egyénisé-
gét 1862-ben és a következő évben kettős ki-
tűntetés érte: a legfensőbb udvari rendelettel
felállított tanárvizsgáló bizottmányának tag-

JEDLIK ÁNYOS.

jává nevezetett ki s midőn az 186^{3/4}. tanévre választandó egyetemi rektori sorozat a bölcsészettudományi karra esett: tanártársai Jedlik Ányost emelték ez országzászerte tekintélyes állásra.

Letelvé a rektoratus diszes, de terhes éve, Jedlik ismét egészen visszavonult tudományának és tanítványainak körébe, fáradhatlanul nevelve a hazai közoktatás ügyének alaposan képzett tanárokat. Valóban Jedliket, a nagytudományú és leereszkedő, fáradhatlan kitartású s közlékeny tudóst példányképpül veheti minden ifjú tanár, tőle tanulván, miként fussa be köztisztviselést és tanítványai osztatlan szeretete közt diszes pályáját.

Nem hiába, hogy a magyar...

Nem hiába, hogy a magyar
Ottan termett keleten, —
De szívének tengerében
A legdrágább gyöngy terem...

Honszeretet drága gyöngye, —
Oh mi érne föl veled? —
— Te tartad meg annyi vészben
Ezt az árva nemzetet!...

... Jöttek dultak tatár-csordák
S átgázoltak e honon...
Vérrel áztott minden porszem,
— Mindenütt füst és korom. —

Kő kövön és anyja keblén
Gyermek nem maradt meg itt, —
S a menyasszony rabbillinsen
Áldozó szűz kezeit. —

Temető volt az egész hon, —
Népe óriás halott, —
— S bámuljatok! — e megölt nép
Hamvából föltámadott!...

... Majd töröknek büszke czájra
Hordta ránk tenger-hadát, —
És hiába Kinizsi hős
S Hunyadi — e szikla-gát.

Zúgó árja átözönlött
S elcsappott a hon felett...
S meddig tartott ez özönvíz? —
— Tégy a százra ötvenet! —

Másfél század... oh nagy Isten! —
— Ennyi tenger éven át
Ölte, fosztogatta kényén
Sztambul népe e hazát!...

S bár eltérve, megviselve, —
Fényünk fedte sár, iszap: —
Régi erkölcs, régi jelleg,
S ősi nyelvünk megmaradt!...

... Majd derű — s megint boru lett, —
Tiszta napra éj-sötét...
Most emelte, — meg lesújtá
Sorsa Árpád nemzetét.

Volt a hírnek mit beszélni
A magyarról ujjal, —
S a magyarnak mit kesergni
Ujra néma gyász alatt!...

... Néma gyász a fényre, — ismét
Ez lón sorsod, nemzetem! —
— Oh hogy a szív nem reped meg,
Ha elnéz e nemzetem!...

Földe, kincse, vére másé, —
Az övé csak a nyomor...
— De el e gyászképpel innen, —
Rémés arcát fedje por! —

Ujra nap kél... nem veszett el
Annyi gyász alatt e nép...
A hazának szent szerelme
Főntartotta életét. —

Drága kincs a hon szerelme...
Szívédnek e gyöngyszemét
Álnok kalmár szép szavára
Hamissal be ne cseréld!...

A mig ennek tiszta fénye
Átsugárzik kebleden:
Jöjön bár vész és vihar rád,
Élni fogsz, oh nemzetem! —

Ilyes Bálint.

A magyarországi legújabb régészeti felfedezések.

Dr. Henszlmann Imrétől.

III.

(Régi templomok az ország délnyugati részén. — Régi templomok szakértő restaurációj.)

Forduljunk már most hazánk északkeleti részétől az ellenkezőhöz, a délnyugatihoz.

Itt Vas megyei stájerországi határán találkozunk falfestményekkel bíró négy régi templommal. t. i. Martincson, Turnicsán, Veleméren és Tótlakon. E falfestményeket három évvel ezelőtt még alig ismerte valaki e vidék lakói kivül, legalább a tudomány még lételemét sem gyanította. Rómer Flóris, a zalamegyei régiségeket vizsgálván, történetesen Vasnak keleti határán fekvő helyiséget, Velemért érinti, hol csodálkozva látja a romba dülő, tető nélküli, egészen kifosztott régi templomot, s tovább is kérdőzöködve, figyelmzetteti a turnicsai templomra is, hol a mostani boltozat fölött, hanem még a régi magasabb templom belső falán, le találja festve László királynak teljes legendáját, kun hadjáratait, megválasztását és koronáztatását. A felfedezésnek hírére a nemzeti színház igazgatósága leküldi Telepy Károlyt, hogy ezen legenda falképeit lemásolja, melyek alakjain régi magyar ruházatot remélték találni. A remény nem valósult ugyan, mert a costume az akkori művekben általános szokású német jelmez; de tanulunk e felfedezésből mást, mit csak kevés várt: megismerkedtünk oly táj művészeti izlésével és hajdani vagyonos állapottal, minőt annak talán senki sem volt hajlandó tulajdonítani. Hogy keletkezhetett e művészeti izlés s e vagyonosság ezen nem épen különösen termékeny tájon, hogyan bírhatták magokat jól hajdani lakosai, holott utódaik alig tudnak megélni gazdaságuk után?

Itt is régenten élénkebb közlekedésnek kellett léteznie Stájerországgal, sőt a föld nem különös termékenysége miatt fel kell tennünk, hogy e táj lakói valaha iparosok voltak, s hogy így fel tudták építeni és kidíszíteni templomaikat, melyeknek jelenleg csekély kitartozását sem bírják meg. A legközelebbi stájer helység Radkersburg; a festés, mely magát e három vas megyei templom képein megnevezi, radkersburgi lakó volt, és eredeti, valószínű Adler, nevét olasz Aquila-vá változtatván, ezt használta festményein; magyarországi műveit a XIV-ik század végén készítette. Ezen magokból a képekből felismert tényekből, és abból, hogy Radkersburg maga hajdan rövid ideig Magyarországhoz tartozott, némely jó hazafi azt akarta kihozni, hogy a vas megyei falképeket különös magyar nemzeti festészeti iskolából kell származtatnunk. Azonban ne magyarsítsuk, a mi nem magyar; mert hiszen hazánk legtöbb emlékeit nem magyar készítette; Aquila stájer ember volt és művészetét az akkori német festészeti iskolában tanulta, s ennek szellemében gyakorolta nálunk. — De lehet és van ezen vas megyei falképeknek más gyakorlati célja és hordereje. Pozsonyban a múlt évben kezdték restaurálni a régi koronázási templomot; e restauráció tervét egyik Bécsben lakó hazánkfi, Lippert, készítette, a középkor szellemében; kimondván, hogy a stíl értelmében, a templomnak belülről ki kell festetnie. E nézet ellen döntő helyen, mert nálunk felsőbb helyen mindig mindent és mindig jobbat tudnak a szakértőnek, e nézet ellen felsőbb helyen kimondták, hogy a „gótik izlés“ nem türi a polychromiát, azaz sokszínű kifestést, és hogy a régi templomok nem voltak kifestve: nem bizony! mióta a gyakran

feltűnő művészeti izléssel festett képeket csodálatos tapintatlansággal rendre bemészték! De nem csafólják-e meg ama téves nézeteket a vas megyei templomok falfestményei száz meg száz színes alakjaikkal, és nem kerül-e el amaz urak ezen csafolatot, ha az archaeológiát csak némileg is méltatják figyelmükre?

Azonban vannak már a magyar magassabb klerus férfiai közt is olyanok, kik figyelmeztetik az archaeológiát, és kik, midőn régi épületet restaurálni akarnak, a tudományhoz folyamodnak tanácsért, ily férfiak a győri és a veszprémi püspökök; mert mindkettő cél- és stíluszerien állított helyre régi kápolnát és más vallásbeli épületet. Ily férfiu volt a szatmári püspök, ki megyéjének schematismusát, körében még igen ritka archaeologiai tapintattal szerkesztette, úgy, hogy meghatározása csaknem mindenütt tökéletesen megáll; ily férfiu végre Ipolyi Arnold, egri kanonok, ki „Az egri megye sz. János evangelistáról nevezett régi székes-egyháza az egri várban“ című munkájában ujjal meg bizonyította ismert jártasságát e téren. Ezen, a kutatórások roppant ismeretéből keletkezett és nagy szorgalommal szerkesztett könyvből tanuljuk, hogy a teljes lerombolása előtt fennállott egri székes-egyház három különféle korakban épített részből állott; a legrégebbi rész volt a keleti kettős torony, mely a köríves, ugynevezett román stílyben jelenik meg Eger várát ábrázoló minden régebbi képen. Az egyház első két részét illetőleg a történeti és archaeologiai adatok egyaránt oly hiányosak, hogy e tekintetben Ipolyi sem állíthatott bizonyost, határozottat; de midőn a harmadik rész maradványait még mai nap is látjuk, midőn azok legújabbban tett ásatások következtében még inkább jutottak napvilágra, itt már Ipolyi archaeologiai tudománya is határozottan szólhatott és megigazíthatta a történeti adatok hiányos előadását, vagy érthetetlen zavaros állítását. A kereszthajón kezdve, mind a mi kelet felé megmaradt, tökéletesen egyöntesű levén és a késő csúcsíves izlésnek jellegét mutatóván: minden habozás nélkül kimondhatta Ipolyi, hogy ezen egész rész szükségképen a XV-dik század második felében épült, és ezután keresvén az egri püspökök sorában oly férfit, ki ezen korakban élén, igényt tarthat a nagyszerű mű emelésére, határozottan megállapodhatott Dóczy Orbán nevénél. Dóczy Orbánról egykoru történetírók állítják ugyan, hogy sokat épített, de sehol sem említik meg egyenesen az egri székes-egyházra vonatkozó építkezési rendeleteit; azonban midőn ez általánosan konstátálva van, és midőn a székes-egyház ismert stílyje épen Dóczy Orbán korának felel meg, kimondhatjuk, hogy Ipolyi az archaeologiai tanból veti állításával kiegészítette és illusztrálta a történet ezen hiányos részét, s így képes lett Dóczy-nak oly emléket emelni, melyhez kortársai csak alapkövet raktak le. Es ime Ipolyinak ezen határozott állítását még inkább erősíti Dóczy utódjának, Bakácsnak, 1502-ben kelt rendelete, mely szerint kívánja, hogy érte holtá után sz. mise-áldozatok tartassanak s hogy ezen isteni szolgálat tartassék: sz. János székes-egyházának új szentélyét a nyugati oldal felől körülvevő közép kápolnában, mely a b. szűz menybe vitelének tiszteletére szenteltetett s általa (Bakács által) még akkor, midőn egri püspök volt, építtetett.

E rendelet kettőt bizonyít, t. i. azt, hogy Dóczy a székes-egyházát teljesen nem fejezte be, és azt, hogy az egri székes-egyház ama kevés magyarországi templomok közé tartozott, melyek nem a német, hanem a fran-

czia iskola mintájára épültek fel. S itt ismét a történeti adat egészíti ki az archaeológiát; mert az egri egyháznak szentélye a kereszthajón túl csaknem egészen leromboltott akkor, mikor oda, hol előbb szentély állott, mély árkot húztak, a várnak jobb megerősíthetése okából. Ebből látjuk a két tudomány, t. i. a történetnek és archaeológiának solidaritását, midőn a két tan oly jelentékeny módon kiegészíti egymást.

(Vége követkeik.)

A fák életkora.

Fák és erdők kedvező befolyással vannak az ember szép iránti érzékére. Kedvteliséggel tekintünk a pompás, szép növény, erős és gazdag koronájú fára. Mi volna egy tájék fák nélkül? A fák nélküli vidék egyhangú, pusztá és holt, bármilyen kegyesen különben hegyei és bércei; a fák adnak annak életet. A nagyobbzerű falcsoportozatok, erdők, nem csupán égtől nyúló törzseik, himbálózó ágai s reszkető lombjaikkal állnak a lélekhez, hanem különösen azon csodálatos árny és fényegyeget által, melyet a nap sugarainak a smaragd színű földzeten keresztül törzseik okoznak. Ünneplés és fölemelés a sűrű erdő sajátos felfohmáljának hatása. Még télen is megvan az erdőnek sajátos szépsége; a hótlól és jégtől csillogó törzsek és ágak kölcsönzik annak különös pompáját.

A régi kor természet-vallása a fákat az égiekkel hozta kapcsolatba, s egyes fáknak és erdőkben isteneket személyesített meg. A görögöknél és rómaiaknál vallásos tisztelet tárgyai valának. A delphi-i templom fölött egy nagy boglárfa (platanus) terjeszt szét ágait. A phrygiai híres boglárfa Xerxes három napig bámulta, mi alatt a görögök siettek a thermopylaei szorosát megszállni. Caesar kivágatta a druidák szent fáit Galliában, s ez által elhárította azoknak a rómaiakra nézve oly veszélyes befolyását. A görögöknél és rómaiaknál vallásos tisztelet tárgyai valának. A delphi-i templom fölött egy nagy boglárfa (platanus) terjeszt szét ágait. A phrygiai híres boglárfa Xerxes három napig bámulta, mi alatt a görögök siettek a thermopylaei szorosát megszállni. Caesar kivágatta a druidák szent fáit Galliában, s ez által elhárította azoknak a rómaiakra nézve oly veszélyes befolyását. A görögöknél és rómaiaknál vallásos tisztelet tárgyai valának. A delphi-i templom fölött egy nagy boglárfa (platanus) terjeszt szét ágait. A phrygiai híres boglárfa Xerxes három napig bámulta, mi alatt a görögök siettek a thermopylaei szorosát megszállni. Caesar kivágatta a druidák szent fáit Galliában, s ez által elhárította azoknak a rómaiakra nézve oly veszélyes befolyását.

Ily fák alatt több helyen maig is fontos községi tanácskozások tartatnak; s régebben nyilvános és titkos törvényszékek is tartattak ezek árnyékában. — Franciaországban a vén fák sokáig jóslói tekintéllyel bírtak. A Loire partján állott egy nagy, ugynevezett törvénytölgy, mely alá a perlekedő felek a bírák összegyűlékeztek, s a mely föl felül először esett le a levél a fárról, az nyerte meg a pert. — Angliában, hol vén fák mint nagy idők és nagy események tanúi különös gondnal ápolatnak, maig is sok ily élő emlékeket mutogatnak, melyek Robin Hoodra, Wales régi királyára, a piros és fehér rózsá barczaira, s a Stuartokra emlékeztetnek. — Szorgalmasan ápolják azon tölgyet, mely alatt János király a 13. században — ki a magna chartát kiad a — alattvalóit kihallgatásban szokta részesíteni. A hampshire-i erdőben most is mutogatnak egy vén tölgyfát, mely arról nevezetes, hogy az 1100. évben egy — Walter Tyrell által — szarvasra kilőtt nyilavessző róla visszapattanván, II. Vilmos királyt megölte.

A felhozott példák nagyobb része Güppert boroszlói tanár közleményeiből vannak véve, kiknek igen nagy közönettel tartozunk a fák alaposságú ismeretéről, nem csupán a mostani, hanem a történet előtti korszak tenyészetét illetőleg is.

Az életszerves fajok egyedeinek — állatoknak egy mint növényeknek — meg van bizonyos élettartamuk, ha t. i. a tenyészésükre szükséges természeti feltételek megvannak, s betegség, vagy más külső és belső behatások korábbi halálukat elő nem idézik. — Számtani pontossággal persze nem lehet a szerves testek élethosszát kimutatni s megállapítani; itt mindig csak körülbelül s megközelítő számokról lehet szó. Az ember élettartama már a bibliaiban megemlíttetik. Zsolt. 90. 10. A különféle állatoknak életideje igen nagy különbséget mutat, az elefántét ugyanis 200 évre teszik, míg a kérész csak egy napi életnek örvendhet. — A növényeknél az életidőt kevésbé pontosan lehet meghatározni, mint az állatoknál, mely utóbbiak egészen másképp szervezett s magasabb életnek örvendnek. Sok fafajta azonban jelentékenyen

tovább élnek, mint az állatok. Ha azonban az egész növényvilágot vesszük szemügyre, ebben ép oly különbségeket találunk, mint az állatvilágban. Némelyik növény élete csupán néhány nyári hónapra terjed, míg ellenben vannak fák, melyek 6000 évig is élhetnek. Általában azt tartják, hogy a puhább s hamarabb növő fafajok előbb kivesznek, mint a kemények. Ez azonban nem általános szabály, mert p. o. a hárs igen magas kort képes elérni.

A kétszázévek magukban hordják életidejök megismertető jelét. Ugyanis a törzsek keresztmetszetén koncentrikus gyűrűket mutatnak, melyek évenként egygyel szaporodnak. E gyűrűk mennyisége mutatja tehát a fa életidejének mennyiségét. E gyűrűk a legtöbb hazai fafajta esetében szabad szemmel világosan kivehetők, de vannak olyanok is, melyeknél a gyűrűk csak göröső segéllyel láthatók. Ha a levágott fának életkorát a gyűrűk száma után ki akarjuk számítani, akkor, ha a fa 2 lábnyira a talaj fölött metszettel el, néhány évet hozzá kell a gyűrűk számához adnunk. S e hozzá adandó évszámok a fafajok szerint különbözők. Oly fákhoz, melyek életidejök kezdetén gyors növést mutatnak, csak 4—5 évet kell hozzáadnunk, míg ellenben a lassan növekvő 10—22 évet is kell toldanunk. A korhadt, s belülről üres fák korát átmérőjük szerint lehet megítélni. Ugyanis egy bemetszést teszünk a fába, s e bemetszést megmérjük, s rajta a gyűrűk számát megzámáljuk, s azt viszonylagosan kiszámítjuk a fa egész átmérőjének hosszúságára szerint. Az eredmény azonban csak megközelítő leendő, mert a gyűrűk nem minden évben egyenlő vastagságúak, a mit egyik-másik év kedvező vagy kedvezőtlen sors okoz; különben is öreg korukban a fák növése már gyengül. E gyengülés s fogyása a vastagodásnak azonban a különféle fafajok szerint különböző; így a bikk 120-tól 150 évig, a gyertyán 150-től 200 évig, a tölgy csak 150—200 éves korában kezd gyengülni; délen a gesztenyefa még később.

Némely tropikus kétszikű fák, melyek egész éven át élnek, tehát az évszakok szerint növekvési nyugpontjuk nincs, nem bírnak gyűrűkkel; mások pedig igen rövid ideig tartó nyugvásuk mellett csak mintegy árnyalatú mutatókat azoknak. Mindazon tropikus fák azonban, melyek évszakai elhervadnak és megújulnak, szintegy képeznek gyűrűket mint a mi fánk. Az egyzikű fák, hová a pálmák s a barkócza-fa is tartoznak, a kétszikűeknél némileg eltérő növekvésük van, s nincsenek is évszakai mint emezeknek, s ennél fogva az ő életkorukat ez ismertető jel után nem is lehet meghatározni.

Mind e becseles ismertető jel mellett is azonban a fák valódi életkorának meghatározása sok nehézségbe ütközik. Történeti hagyományaink s jegyzeteink e részben vagy egészen hiányosak, vagy hiányosak. A fa azon talajhoz, azon helyhez van kötve, a hol csejájából kifejtett, s ki van téve azon talaj minőségének, melyben helyet foglal, s ezzel együtt minden helyi, éghajli s időjárási viszonyosságoknak is. Betegségek, ártalmas káros növények és állatok hasonlóképpen akadályozhatják növekedését. E különféle — a fa életére kártékony behatásokat ép oly lehetetlen felszámítani, mint elhárítani. Ezekhez járul még az ember kártékony befolyása is. Polgárisult tartományokban igen ritkán, vagy csupán véletlenségből történik, ha a fa vénsége miatt hal meg. Ha vén korában a növény színi kezd vagy üreg támad belsejében, ki szokott dönteni, ha addig elkerülte is a gyilkos fejezét. Öserdőkben persze másképp van, de ilyenek földrésznél már nem is léteznek.

Mindamellett valamit mégis gyanapodunk ismeretben, ha lehető legalaposabban kikutatni iparkodunk: mennyi időt értek bizonyos fajok egyedei. Legnagyobb része azon fák, melyeket itt például felhozhatunk, maig is élnek ugyan; léteik tehát még nincs befejezve, ugyanazért koruk meghatározása csak igen körülbelüli lehet.

(Folyt. köv.)

Téli vadászkaland.

A vadász-szenvedély népünk azon ősi kedvtelés közé tartozik, melyet az még Ázsiából hozott magával. A férfias mulatságok közt az első sorban áll a vadászat, nem csoda tehát, ha a harcra termett magyar még mulatság gyanánt is olyat választott magának, hol harci szenvedélyét legalább kicsiben gyakorolhatta. Őseink, a mint meg van írva, még bölényekre s a rengetegekre más félelmes vadakra vadásztak; s habár a hegy-

völgyek lakói most is megkergetik a macskák s farkasok csordáit: a síkságok népe közt is megmaradt a vadász-szenvedély, habár itt leginkább csak szelíd nyulakon s más ártatlan szárnyasokon van alkalmuk a vadászoknak kimutatni rettentetlen viázességüket.

És a vadász-életnek valóban megvannak a maga sajátos gyönyörői. A kelő nappal együtt verni föl a ligetek bokrait, az erdők árnyán üzni a vadak nyomát s gyönyörködni a természet szépségeiben szabadon és háborítatlanul, mindez oly öröm, mely maga képes lenne kárpótolni minden fáradalmat. De mi kárpótolhatná a vadász örömet, melyet egy-egy elejtett vad fölött érez, vagy ha viselt dolgait, melyek egy-egy vad szomorú sorsával végződnek, baráti körben beszélheti! Azért azt hisszük, hogy sokan lesznek, kiknél kellemes emlékeket támasztunk föl, e képet közzé a vadászkalandból, mely annyi kalanddal van összekötve.

Hogy mikor és hol történt, nem tartozik szorosan a dologhoz, elég az hozzá hogy megtörtént. Egy négy személyből álló társaság vadászni indult, vala pedig ez a négy személy: két ifjú és egy idősebb vadász, továbbá egy vizsla. Téli volt, s hó borította a földet, melynek aljánál kanyargó patak kigyózáva vonult végig. A patak partját keskeny és vékony jég fűtö, míg közepén a csörögő víz helyet adott a vadacsának, mely ilyenkor a szomszéd mocsárokból is ide vonul. A patak partján haladt a társaság, s más vad hiányában puszkát a föl-fölreppenő kacagást. Nagyon fordult a levegőben a jól talált szárnyas, a patak közepébe hullott. A társaság egyik tagja, mely ez esetben a legfontosabb szolgálatra volt hivatva, a vizsla, rögtön utána ugrott, s hozta volna a partra, de a jégre nem tudott fölkapaszkodni, s így minden iparkodása hasztalan volt. A három vadásznak nem volt kedve ott hagyni a már elejtett zsákmányt, s elhatározták, hogy kintlódó társuknak segítséget hoznak. Egyik vadász, derékon átköve, s a másik kettő által erősen tartva, a parthoz vetett lábakkal a gyenge jégre hajolt, s már már elérte a zsákmányt szájjában tartó társát, de ki tehet róla, hogy a gyenge jég leszakadt az izmos tenyér nyomása alatt, s egy percze, vizsla és a vad és a vadász, a víz alá merültek. A másik két társnak nem volt más mit tenni, mint derékig erő vízbe gázolni szerencsétlenül járt társuk kiszabadítására. Így mind a négyen átázva indultak hazafelé, de azért büszkén mutattak a vadász társának szíján függő kacsára, mely annyi fáradság után mégis hatalmukba került.

Sok ily kaland teszi mulatságossá a vadász életet, melyet kiválóan jellemez még az is, hogy a vadászok igen érdekesen tudják előadni még azt is, ha néha vad helyett bakot lönek.

A budai Sáros-fürdő. *)

A Szent-Gellérthegy tővénel, hol a Duna jobb partján fennálló háziorvós fürdőzik és a Kelen-föld kezdődik, ott, hol az őz Gellérthegy délkéti lábát méltósággal leeresztve, a Duna hullámaiban füröszt; ott buzog föl a régi hírű Sáros-fürdő gazdag forrása; — ott, hol hajdan a konstantinápolyi kapu állott és némely írók szerint Szt. Erzsébetfalva, mások szerint Szt. Gellértfalva, egykoron virágzott: ott emelkedik a budai Sáros-fürdő, ősrégi török mecsét-alaku kupjával, elkezdett, de bevégtetlen palotászerű épülete.

A Sáros-fürdő (németül Blocksbad; Szt. Gellérthegy — Blocksberg) nevét egy részről azon primitív állapottól vette, melyben fürdővé alakítására előt volt; a monda szerint t. i. a Gellérthegy legvégső meredek sziklacsúcsa tővében egy a dunaparton elterülő iszapos, sáros, mélytől volt, mely a közlekedést akadályozta; más részről azon nagy mennyiségű iszapról vagy sárról, mely benne képződik, és nemcsak a forrásmecsenében rakodik le roppant mennyiségben, hanem az egyes fürdőszobákban is, a különben kristály tiszta vízből, gyorsan és bőven képződik, s ennek falaira, lépcsőire vastag rétegekben lerakodik.

A sáros, iszapos tó közepében fölbuzgó források külön-külön vastag faoszlopok, melyen levert cölöpök, pilóták által vannak befoglalva egy ugynevezett égerfából — (alnus incana v. pubesc.) ezen a vízipépítészeti technikában oly fontos fából, mely fakörítést ismét háromsoros szikla-

*) Dr. Vári Szabó Jánosnak a budapesti kir. orvos egyet. 1865. jan. 3-án tartott értekezése nyomán.

kemény kőfal veszi körül, miknek oldalai szurok-forma keveréssel bevonva. — Ezen erődök között buzognak föl alulról a fürdő gazdag forrásai; ezen örök időkre számított védőbástyák fölött áll, mint alapon, a kup-alaku nagy közfürdő és az 5 kisebb óségi török fürdő; ezek tehát vizeket mind alulról kapják.

A Sáros-fürdőt a törökök maiglan is *szüzek fürdjének*, továbbá *aga-fürdőnek* nevezik, s ezen nevezetet a traditio következő adomával hozza kapcsolatba. A fürdőben őrizet alatt elrejtve tartott fiatal szüzek laktak vagy fürödtek. Kik voltak ezek? az aga vagy basa háremhölgyei? vagy az elrablott s magasabb háremekbe szánt áldozatok? erről hallgat a krónika.

Egy másik adoma szerint a fürdő felett maig is látható barlangban, mely Szent-Iván barlangjának nevezetik, élt egykor egy bölcs és gyógytudományáról ismeretes remete, napjait a világ zajától elvonulva szent áhitattal töltve. — Ehhez zárándokolt a nép, tőle bajaiban tanácsot kérve, de különösen a szüzek és férjes nők panaszai hoztak ide számos szenvedőt, — kiket a bölcs remete a barlang előtti elterülő sáros-tóba fürdésre utasított. Hogy a női bajokban a magas hőfoku víz csak ugyan ohajtott eredményt idéz elő, azt a viznek

tok is csak általánosságban említik a budai fürdők *). — Első nyomaival a Sáros-fürdőnek Kaprinai munkájában találkozunk, a hol 1459-ben említés tétetik a Budavár déli részén eső hévízeiről és a táj Szt. Erzsébet-falvának vagy Al-

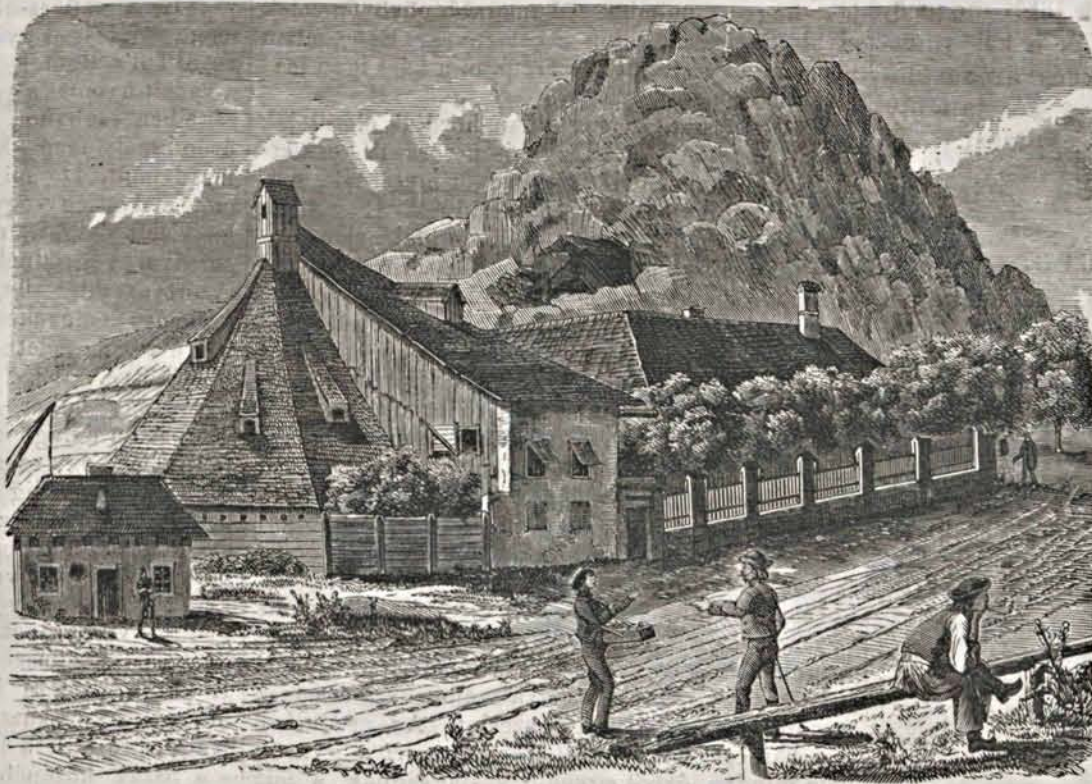
sziklacsucs által védve találták; s miután azt igen melegnek tapasztalták, a sziklaüreget mélyebben kivájták, és ezen állapotban használták a fürdőt és mindenkinél jobban kedvelték. — Aasik török író 1596-ban Damaszkuszban megjelent munkájában már egy épületről is tesz említést, mely a Sáros-fürdő fölött állott és közel volt a beomláshoz.

A legnagyobb valószínűséggel lehet a Sáros-fürdő építését a törököknek tulajdonítani azon időben, midőn Budavárát elfoglalták, és ezt bizonyítja a fürdőnek maiglan is meglevő török nevezete t. i. *Adsika Ilytsa*, azaz: Aga fürdje.

Budavárának a törököktől lett visszafoglalásakor egy félig roskadozó épület volt a fürdőtér és csak akkor lőn csinos épülettel és fürdő szobákkal ellátva, midőn azt I. Leopold 1687. márcz. 3. Dr. Vartenbergi Illmer Frigyes testorvosának adományozta. — Ezen birtokos halála után Budaváros tulajdona lett és 1809-ben nyilvános árverés útján a Sagits-család birtokába jutott és ezen családi vonalon bírják azt jelenleg Koischor

Szilárd ügyvéd és háztulajdonos és neje Sagits Zsófia.

A jelen tulajdonos építtette a most fennálló palotaszzerű épületet, azon terv szerint, melyet a

A budai Sárosfürdő 1809-től 1844-ig.

hévíznek nevezetetik. — Továbbá Oláh 1464-ben említi hogy a Szt. Gellérthegy lábánál alig 10 lépésnyire a Dunától fakadnak a kúteggel és sorvadással bajlódó betegre nézve üdörös források és

Téli vadászkaland.

az idegenszerűre vonatkozó ingerlő hatásából ki lehet magyarázni, — s e czélból maiglan is látogatattik.

Hogy kik által építtetett a Sáros-fürdő és mikor? e kérdésekre a történet igen homályos és bizonytalan adatokkal felelhet, de még ezen ada-

gyógyerejü hévízek. — Végre Vernher 1505-ben említi, hogy a törökök Budavár elfoglalásakor a Sáros-fürdőt csak egy magas és meredek kiálló

*) Lásd: Die warmen Heilquellen der Hauptstadt Ofen Dr. Linzbauer 1837. Pest.

boldogult nádor József főhöz elfogadott; mely azonban, fájdalom, csak félig van kiépítve.

Az emeletes, térs folyosókkal ellátott fürdő-épület a Szt Gellérthől letördelt sziklaalapra van építve és a régi török fürdőt — melyek az udvar közepén mintegy a földbe eltemetve ere-

deti egyszerűségben a képen látható kúp alatt buzognak föl — félkörben átölelve, falai között 27 lakosztót, vendéglő helyiséget tartalmaz, ezenkívül van az új épületben a felső udvarban, 12 fürdő-szoba; az alsó udvarban vagyis a régi épületben 5 török fürdő és egy nagy közfürdő, mely 400 embert egyszerre befogadni képes és folytonosan 2375 akó vizet tartalmaz a szünetnélküli föld-buzgás által.

A fürdő épület a körülete levő kerttel és a fölötté levő barlanggal összesen 2106 □ ölnyi tért foglal el.

Azon forrásokon kívül, mik az egyes török fürdőkbe és a nagy közfürdőbe alulról buzognak föl, van még a fürdőnek két gazdag forrása. Az egyik ivó-forrásul használtatik és egy hosszú kőcsatornán ömlik a nagy fürdőbe. A másik a hegy belsejébe mélyen beható szikla-üregből buzog föl és a midőn egy részét kimeríthetetlen tartalmának az alsó fürdőbe önti; másrészt egy lőerőre épült szivattyú segítségével a felső udvaron levő fürdőt látja el a legmelegebb gyógyvizekkel.

A Sáros-fürdő vizét kristálytisztá, átlátszó szagtalan, melegen kissé sós, kihűtve a legkedvesebb ízű hegyi forrásvíz; ivás után melegen csekély kén-izt hagy hátra; ha főzetik, zavarossá lesz és fehér csapadékot képez; ha a légköri levegővel vagy a dunaparton fölhalmozott állati részekkel érintkezésbe jön, sajátságos, a kénecs-savra emlékeztető szag fejlődik ki belőle különben nem tartozik a tulajdonképeni kén-vizekhez. A víz hőfoka 36° — 40° Reaumur; a gőz az alsó fürdőkben folyást 26° — 28° R. és így természetes ásvány-gőzfürdőkre tökéletesen alkalmas, a mint ez a megkezdett építkezésnél tervbe is vétetett.

A Sáros-fürdő minden budai fürdőt fölmúlul iszapjának nagy mennyisége s tisztasága tekintetéből.

A víz vegyi alkotórészeit illetőleg csak azt jegyzem meg, hogy Molnár jeles vegyészünk vizsgálatai szerint a magas hőfokú, gyengén égványos sós vízhez, melyek a világhírű pyrenaei alpesek forrásaival rokonok, sorozható.

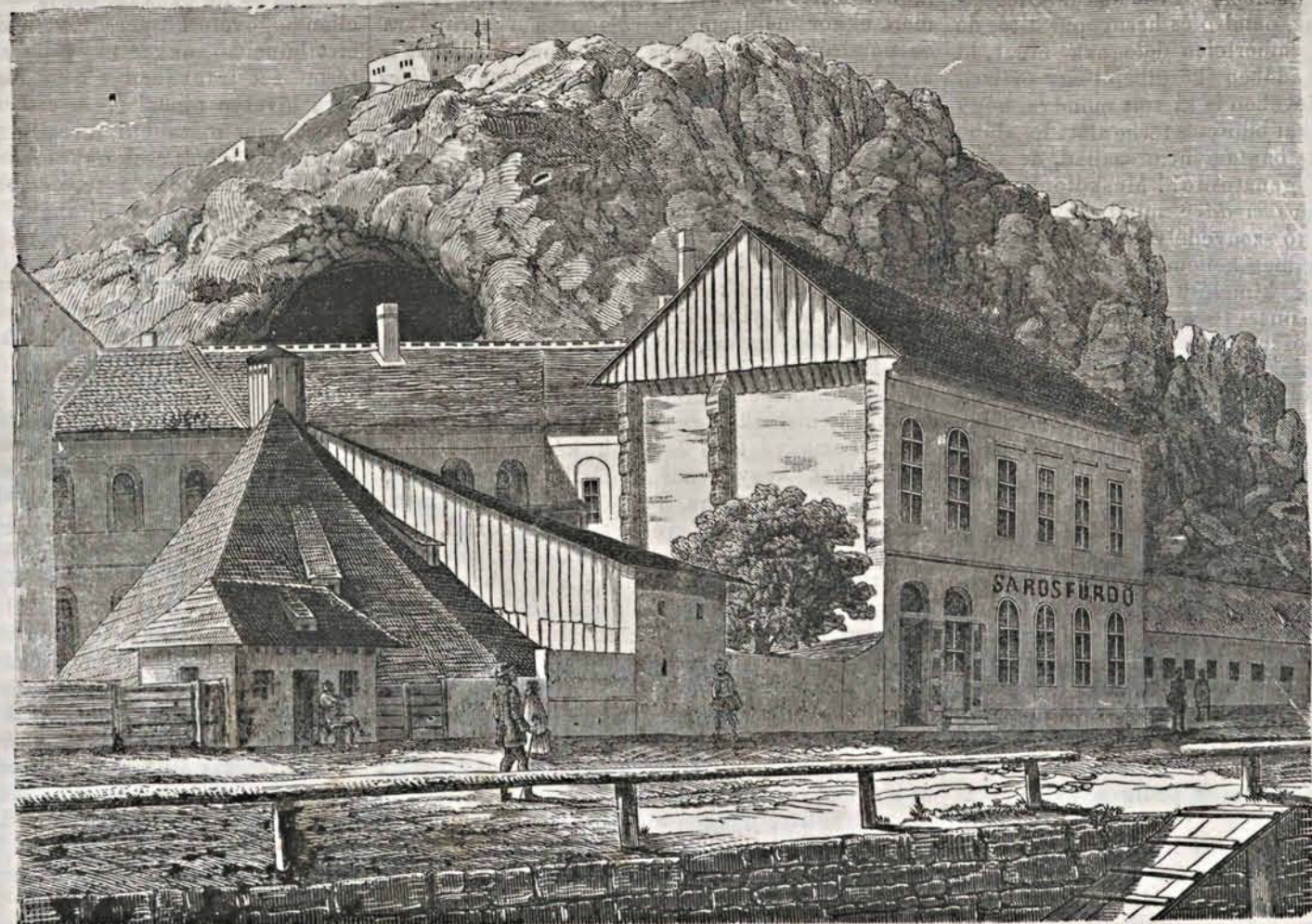
A mi a Sáros-fürdő gyógyhatását illeti, erről köteteket lehetne írni; legyen elég itt egyszerűen fölemlíteni, hogy a nagy közfürdőt egyedül évenként 80 — 90 ezer ember látogatja és vannak napok, midőn egy napon 1000, 1200 egyén fürdik. Fennen hirdeti a Sáros-fürdő csoda erejét, ennek hagyományos ősi hírét azon körülmény, misze-

jellegükben vannak, nem zsákmányolta ezt még ki a speculativ ipar; miután azonban kedvező vegyi alkotásához kellemes fekvéssel is bír és kimeríthetetlen gazdag forrása mellett elegendő szabad térrel is rendelkezhetik: biztosan lehet reményleni, hogy a jelenleginél több anyagi erővel, egykor Magyarország egyik legelső fürdőhelyévé fog emelkedni.

A fürdő-épületben van jó vendéglő; a köpölözést egy ügyes és tapasztalt sebész kezeli; az orvosi felügyelettel jelenleg is, mint több év óta, Vári Szabó János

pesti gy. orvos, sebész-tudor és szülészvan megbízva, ki is, mint a fürdő főorvosa naponként látogatást tesz, és elfogadja a fürdő-épületben levő lakásán azokat, kik orvosi tanácsát igénybe veszik.

A közlekedést Pest várossal külön társas kocsi tartják fenn. Erre vizet az ut a budai keserű vízforrásokhoz is.

A budai Sárosfürdő jelenleg.

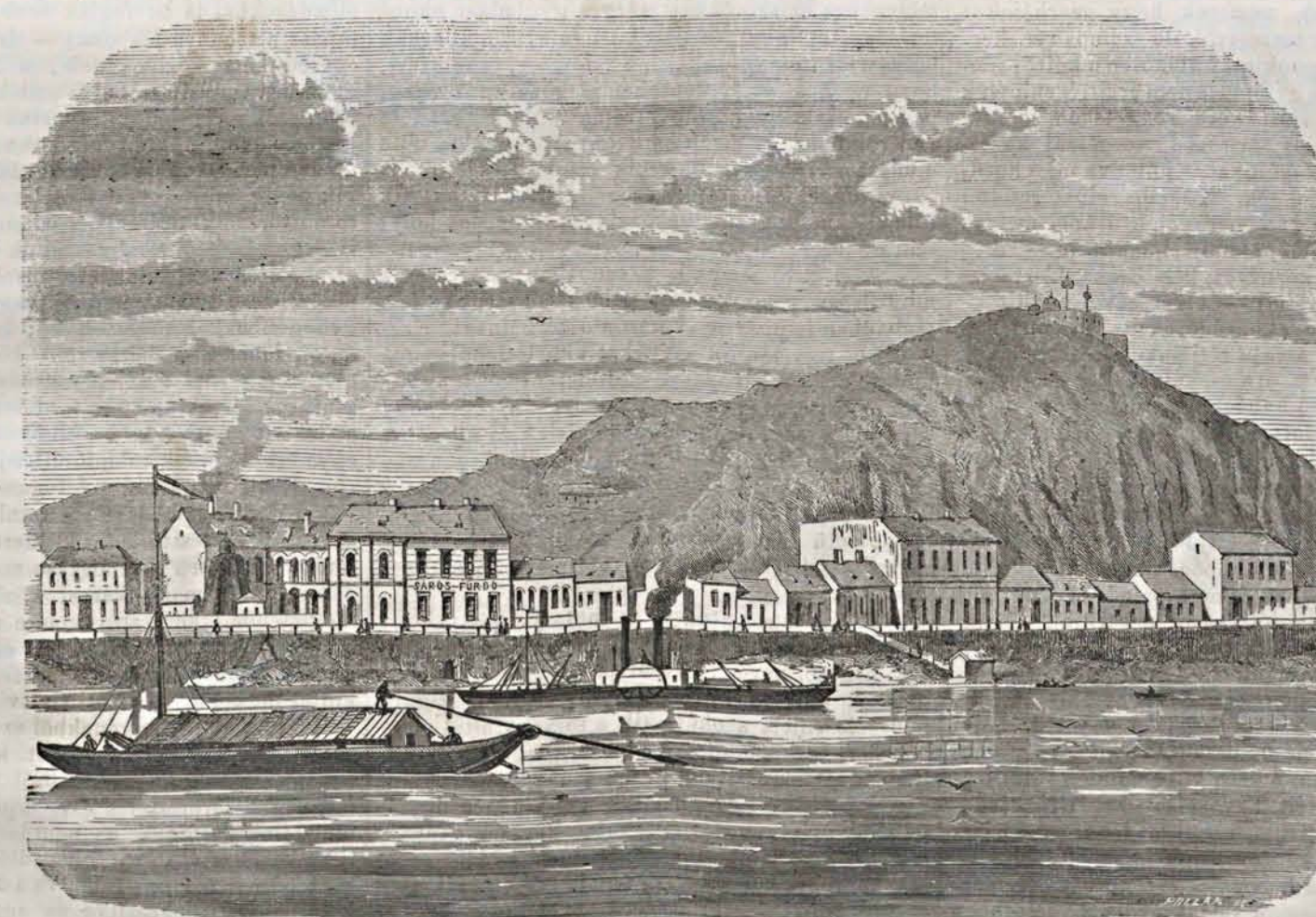
rint a most is fennálló törökfürdők kijavítása alkalmával a padlásokon annyi mankó és faláb volt — a meggyógyultak által ott letéve, fölhalmozva, hogy annak eltávolítására két kocsi kellett; kitűnő bizonyítványa a fürdő gyógyerejének azon ezer meg ezer beteg, kik messze földről ide hozatva

Kiméljük a ragadozó állatokat!

(Vége.)

Egérpusztítóinkhoz tartoznak még: a borz, nyest, görény, menyét és szárazon élő kigyóink legnagyobb része, mely utóbbiakat szintén csupa

borzadályból és esztelen utálatból uton, utfélen agyonverjük; ide tartoznak még sokak szerint a *sül* vagy *is tövises disznó* (*Eri-naceus europaeus*) és a *vakandok* is, melyek a borzzal együtt még mint hatalmas feregpusztítók is ismeretesek. A süldisznó és vakandok egérpusztítása, lassúsága miatt, egyedül csak az egészen apró s tehetetlen fiatal egerekre vonatkozhatik. A borz, nyest, görény és menyét azonban kártekonyságáról is ismeretes, ugyanis: az első szőlőinkben, kukoriczánkban, továbbá gyümölcs-szegény években erde-

A budai Sárosfürdő, a Dunáról tekintve.

kosarakban, lepedőkben, hátan vagy öben hurokoltatják be magokat naponként a fürdőbe, míg mások mankókon idegenek segítségével kínosan vándoroztak be; és alig 8, 10, 15 fürdő után már magok lábán jöttek a meggyógyulva a legjobb egészségben hagyták el az áldott forrásokat.

E fürdő hév vizei még mindig eredeti ősi régi

inkben az elültetett makkban érezhető károkat okoz. A nyest, görény és menyét inkább madaraink és házi szárnyasaink s azok tojásai után ólálkodik: ezeknél az egérpusztítók nem épen csemege, s lehet mondani, hogy addig, míg mást kaphatnak, nem igen üldözik az egereket. Ezeknek kimélete tehát nem oly fontos.

Hasonló sorban részesülnek ragadozóink mellett többi erdei és mezői madaraink is. Ezeket ugyan nem annyira lövészeink, mint inkább falusi és városi gyermekeink csupán időtöltésből — mert nincs, ki őket figyelmeztesse — a fészkelés vagy költés ideje alatt, mikor azok éppen legelőre felemésztenek, szedik és ölik. Azt tudja majd minden ember, hogy madaraink legnagyobb része rovar, pöndör és hernyópusztító, de azért az említett embertelen dolognak nincs, ki elejét vegye! Egy időben (körülbelül egy évtized előtt) a törvény nevében is ki volt mondva, hogy hasznos madarainkat büntetés terhe alatt legalább a költés ideje alatt bántani nem szabad, de azért volt-e, és van-e foganatosító? Mástól különben nálunk e szó „hasznos madár” mind kevés arra, hogy valaki pusztító szenvedélyében visszatartsa: a törvénynek meg kellene nevezni mindazon állatokat, melyek kímélésünket megérdemlik, másrészt minden pusztító a szükséghez képest fog magának természetstoriákat kombinálni.

Mely madaraink legyenek kíméletlen tárgya, arra ily rövid cikkben kimeríteni felelni nem lehet, mindazáltal a kevésbé szemlélődők számára a legfontosabbakat, melyek mező, erdő és kertgazdálkodásunkra lényeges befolyással vannak, futólag megemlítem.

Hazai ragadozó madaraink közül az *ölyvek*, *vércsék*, *kányák* és *baglyok*, a fülesbagoly (*Strix bubo*) kivételével, mindnyájan több hasznót tesznek, mint kárt; a sasok, héják, karvalyak és sólymok, úgy szintén a fülesbagoly is nagyobb előszeretettel viseltetnek nyulaink, madaraink és házi szárnyasaink iránt, s úgy látszik, hogy ezen peccosnyit kivétel nélkül mindnyájan elébe teszik az égerpecsenyének. Megjegyzendő még itt, hogy a baglyok kisebb nagyobb mértékben a hernyókat is pusztítják, a vércsék pedig a kabócákat és más férgeket is.

Enéklő madaraink közt leginkább kitűnnek a *rigók*, mint az erdei és réti fergek pusztítói; továbbá a *czinkék*, melyek valódi áldásai gyümölcsösainknak és erdeinknek, mert kártékony lepéket petít, melyekből hernyóink támadnak, pusztítják. S ezért aztán télen, mikor legtöbb hasznót tesznek, gyermekeink csupó-kalitkába fogdoszák, s mi hasznuk van belőle? hogy a szobába vite e hasznos s vidor állatkák egy pár nap alatt a meg nem szokott meleg miatt rendesen elhalnak. Ily csupó kalitkákkal való fogdosás leginkább városi kertekben divatozik! A *seregély* (*Sturnus vulgaris*) nemcsak hogy marháinkat tisztítja nyáron át tetveiktől, de számos réti hernyót pusztít ki naponta, különösen a költés idején, míg semmiféle gyümölcs nem érett. Tekintünk meg majusi és juniusi kora reggeleken seregélyeinket, minő vidor sürgőssel, forgással keresgélk ösze réti hernyóinkat, s jóllakva mint hordják aztán kisdedeinknek. Különös előszeretettel viseltetnek fekete réti hernyóink iránt, melyek réteinken legveszedelmesebb ellenségei. — *Egy karies szalakóta* (közneven kék csóka, Corracias garrula, Mandelkrahe) — a vércsével együtt — szintén egy nagy ellenségétől, az ugynevezett fákó kabócától, tisztítja réteinket és legelőnket. Ez előny koránsem oly csekély, mint ezt sokan veszik, mert a fákó kabóca kártékonyasága — ha nagyon elszaporodott — határos a sáskával, mert gyakran az éres ideje előtt a buza és árpa szálkait is lefalja, s emiatt aztán fejlődésükben gátolja. S ha réteinken és legelőnket — hőségtől hasonlóan — leperzseltve látjuk, ez rendesen a fekete rétihernyó és fákó kabóca műve.

Hát a *varjak*, az ismert pajod- (Egerling) pusztítók, nemcsak jóllakásig pusztítják kertjeink, mezőink és erdeink e legnagyobb ellenségét, de a szántás idején majdnem köteleesszerűen ölnék meg minden pajodot, melyet az eke kifordít. Egy pajod mellett sem megy el a varju, hogy legalább csórtól belé ne üsse. De nem csak a pajodot bántják, hanem általán véve minden földi férgeket és azok petéit. Tavasszal őket is a barázda billegényekkel együtt réteinken legszorgalmatossabb tisztítói közé soroztatjuk.

Tagadhatatlan, hogy a *seregély* a cseresnyében és szőlőben, a *varjak* pedig a vetésekben és kukoricákban gyakran nagy károkat okoznak, de e kár aránylag mégis kisebb, mint a mit más különben ártalm- s fergeink okoznának; annyiál inkább, hogy gondos és rendszeres vigyázat mellett a seregélyeket és varjakat mindig jobban lehet kártékonyaságukban megakadályozni, mint az érdekeink által leggyakrabban észrevehetlen fergeket.

A *pacsirták* és *sármányok* réteinken, az utóbbiak kert- és erdeinkben is; a *pintyek*, *füst-*

fark (Rothschwänchen), *nyaktekeres* (Wendehals) és *veréb*, szőlőkben, erdőben és kertekben pöndörkát és hernyókat pusztítanak, úgy szintén a *fülemülék* is. Ezek közt egyedül a *veréb* kártékony, s nagy kártékonyasága miatt, mit az érett buzában és kenderben okoz, kérdés állt, vajjon megérdemli-e kíméletünket? Szerintem legalább a költés ideje alatt volna békében hagyandó, mert ekkor majdnem kizárólagosan a hernyókra és pöndörkára van utalva, s faleány kisdedeit is azokkal táplálja. — A *bába szarka* vagy *örgebiés* (Lanius excubitor) és a *tüviszárú gébiés* (Lanius colurio) sok kártékony férget felemésztenek, e mellett nem ritkaság, hogy az egerekre is rácsapnak; az sem ritkaság, hogy kisebb madárkaink fészkeit is feldúlják, mely miatt őket természet-tudásaink majdnem a ragadozók közé sorozták. Mindazáltal mind ők, mint többi számos gébiésesek szántóföldjeinken, réteinken, szőlők és erdeinkben, a mennyiben kivétel nélkül rovar és hernyópusztítók, egyaránt fontosak.

Küszökn közt a *harkályok* és *fakász* szintén valódi áldáskepek tekinthetők erdeinkben és kertekben, melyek a gyakran egész viruló álladékokat semmivé tevő és fának kerge alatt élő *dőz* szű-féléket kegyetlenül öldöklők és pusztítják. Azon aaptalan gyanu, hogy ők ép fáinkat keresztül-kasul furkálják, figyelmet sem érdemel, mert ők ép fát, hol férget nem vesznek észre, soha meg nem támadnak. Az oly fa pedig, a melyben a szűk elhaltalmaztak, az ő furkálásaik nélkül is elvész. A *kakuk* főlegpusztítók közt szintén jelentékeny helyet foglal el.

Réteinken és szárnyasaink közül a *sármány*- vagy *bőregér* (vespertilio marinus) és *kecsk-fejű* vagy *lappantyú* (Caprimulgus, Nachtschwalbe, Ziegenmelker) is, sok éjjel szállongó kártékony rovar és lepét pusztít.

Álföldi réteinken a gázlók közül a *bibicsek*, *vizi tyúkók*, *harisok* (Wachtelkönig) és a *szalonkák* (Schneppen) mint főlegpusztítók, nagyon hasznosak, s e mellett semmi tekintetben sem kártékonyak. — Vizi szárnyasaink is igen jelentékeny részt vesznek a fergek pusztításában.

Végül nem mellőzhetem a *hangyákat* sem, melyek sokak előtt csak mint a szorgalom példányképei ismeretesek, pedig ezek szintén öldöklő mezei, réti és erdei fergeinknek, a pöndörkát és hernyóknak; különösen az erdei fekete nagy hangyák tűnnek ki e tekintetben. Ezek még az olyan hernyókat is megtámadják, melyek szőrrel fedve, melyekhez máskülönben mérges gyuladást okozó természetük miatt kevés állat nyúl. Ezen állatkák bolyát szintén feldúlják az emberek, csak azért, hogy nézhessék, miként hemzseg az apró világ, pedig nekik ezen csupa tréfás mulatságból tett vad rombolás gyakran hetekre tartó munkát ad s e miatt a természetből nekik rendelt szerepet is annyi idővel később töltik be. Madarásaink, kik fülemülékkel kereskednek, szintén tömördek bolyt feldúlják.

A *pókok* nemcsak a szobában ismeretesek mint légy-, szunyog- és poloska-pusztítók, de a szabadban is pusztítják hasonlóan fergeinket. Ezeket is ép úgy, mint a kigyókat kíméletlenül csupa utálatból és megrogzított előítéletből verik agyon az emberek, ugyanis: sokan azt tartják, hogy azok mérgesek, pedig hazai pókjaink és kigyóink közt az egy ritkán — leginkább a Bánságban — előforduló viperát kivéve, mely máskülönben a leghatalmasabb égerpusztító, egyetlen egy mérges természetű sem található. — A *gyíkok* és *békák* is kivétel nélkül kisebb-nagyobb mértékben főlegpusztítók.

E futólagos átnézet is mutatja tehát, hogy azon hasznos állataink közül, melyek itt fölemlítvém, nagyon kevés részül az érdemelt kíméletben. A külföldi műveltebb államaiban szigorú büntetés sújtja azokat, kik a törvény által megnevezett hasznos állatokat pusztítani merik; különben ott erre ritkán is van szükség, mert mindenütt vannak egyének, kik erre a népet figyelmeztetik. Nálunk azonban vajmi kevesen vannak, kik a természetben szemlélődnek s kik azzal igazán foglalkoznak. A nép is azért érzéketlen nálunk annyira a természet iránt, hogy nincs a ki felköltse benne az iránt az érdeket. Pedig van-e sebb, mint a természet helyes ismerete, melynek kebelén élünk, annyiál inkább, hogy ez még jöjjétünkre is kihat. A híres rovarismerő és természet-tudós, *Ratzeburg*, poroszországi tanár — kinek e tekintetben több jeles adatait használtam föl — guyonosan jegyzi meg a déli népekről, tehát rólunk is, hogy csodálatsdó dolog, miszerint ép azon népek, kik a szabadságot legjobban rajonganak, a legnagyobb gyilkosok hasznos állatait iránt.

Magyarázzuk meg tehát népünknek helyes példakkal felvilágosítva azon ismert — de át nem érzett — ígét, hogy a Gondviselés célj nélkül semmit nem teremtet, hogy itt minden legkisebb lény és fűszál lánczszemkint összefügg s hogy a természet minden oktan csonkítását kegyetlenül boszulja meg magát. Csepegtessük népünk keblébe — de okkalk azt is — hogy a természet ellen elkövetett nyers tette, azonos a társadalmi élet büneivel, akkor nagyobb tiszteletet mutat a természet irányában s nem fog ott rontani, hol arra hivatva nincs! És ez csakugyan így is van; sőt sokszor rosszabbul, mert míg a társadalomban elkövetett hibák csak egyesekre vannak többnyire befolyással, addig a természet ellen elkövetett csonkítások ezereket sújtanak.

Podhradszky András.

A debreczeni színház új forduló-ponton.

A Debreczenben nem oly rég megnyitott díszes színház ügyét folytonos figyelemmel kísérvén, azt hiszük, nem lesz érdektelen olvasóink előtt, ha annak eddigi történetével egy kissé foglalkozunk.

Midőn néhány év előtt Reszler szinzigazgató ideiglenes színházat Debreczenben megnyitotta, mind a dráma, népszínmű és vígjátékok, mind az operák előadásánál oly becsületes erővel lépett síkra, minővel csak a legjobb vidéki szinzigazgató rendelkezik. — A nemskora alakult debreczeni színházeget nem is vonta meg tőle erkölcsi és anyagi támogatását, s buzgólkodásának sikerült leginkább házról-házra toborzás útján oly bérleteket állítani össze, melyek az igazgatónak, ha nem is fényes, de minden esetre állandó jövedelmet biztosítottak. Az igazgatóra sem lehetett panasz, mert időről időre lehető fényes kiállítású új darabokkal lepte meg a közönséget; nem hosszú idő alatt 15–20 operát tenult be operai személyzettel; az országos nemzeti színház tagjainak vendégjátékai nem ritkán frissíték föl az állandó személyzet megszokása miatt lankadni kezdők pártfogását.

A közelebből avatottak jobban tudhatják, vajjon az igazgató kimerítőn kezdő ereje, ernenyészre hajló tapintata, a közönséggel mitsem gondolás, vagy talán azon tésztépelődelés, hogy a már egyszer színházba szoktatottak silányabb előadásokkal is be fogják érni — volt az azóta tapasztalt hanyatlás oka; — de arra a színházeget heti közönségének, a „Hortobágy”-nak időnkint tudósításai által emlékeztetjük, hogy a jobb erők egymástól távoztak el a társulattól, a jó zenekar alig öt hat másodrendű egyénre olvadt le, az operaszemélyzet és kardalokosok jobbja — kik pedig, mint vidéki társulatoknál igen tapintatosan történik, dráma, népszínmű és vígjátékokban is nagy részben alkalmazták voltak — sokszor színházi és nem színházi cselzövényekek folytán elbocsátatták, helyek vagy éppen nem, vagy gyöngyöbékkel töltötték be; lehet-e aztán csodálni, lehet-e a debreczeni közönség pártolási-hiányának róni föl, hogy a későbbi bérletek lassankint elértek az apályt, minek fokozatos növekedését a végre a teljes hitelvesztést az igazgató egyedül magának tulajdoníthatja.

E közben a rég megfogalmazott eszme — állandó díszes színházat építtetni a nagy magyar városban — testtő válni kezdett. A színház építetése, cselezerü berendezése, szóval: az egészének a kor kívánalmait s városi közönség igényeinek megfelelőleg keresztültelére nézve — igen helyesen — egy a polgármester elnöklése alatt működő bizottság lón megválasztva; — tagjai — tekintet nélkül arra, városi tisztviselők-e vagy nem — leginkább oly egyénekből szemeltettek ki, kik részint szakértőség, részint különli színházai ismerése s tanulmányozásából merített tapasztalat, végre természet-ész, tapintat, jóakarát és műveltségűek fogva, ha nem is mindnyájan teljes illetékességgel, de a fölmerülő kérdéseknél legtöbbnyire alaposan szólhatva a dologhoz, egymást kölcsönösen kiegészítve és segítve, meglehetősen kompakt egészet képeztek, mely a terv keresztültelét a közönség lehető megelégedésére eszközölte volna. Nagyon természetesen tartjuk, hogy e bizottságnak lett volna feladata az is, hogy a színházi egyet választmányával egyetértve, a teljesen elkészült színház megnyitása, miként kezelése, jó színtársulat előállítását, idejének és helyaráknak a közönség alkatára tekintettel megszabása, s több idevágó kérdés megoldása körül részletes tervet készítsen, s

minden oldalról komoly vitatás és megfontolás után bizonyos rendszert állapítson meg.

Az 1861 vége felé történt változás azonban, a nélkül hogy az eddigi bizottsági tagok csak meg is kérdeztettek volna: helyi érdek miatt, vagy talán magasabb helyről vett utasítás folytán, e bizottságra is kiterjesztették, s egy pár tagjának a „Hortobágy” hetilapban történt felszólalása nyom nélkül enyészvén el, városi és községi táncosokból egy új s tisztán városi bizottságy alakították, melynek több tagja — tisztelet a kivételeknek — a debreczeninél más színházat soha nem látott, szinziygról pedig gondolkozni, annál inkább azt tanulmányozni, soha sem vett magának alkalmat és fáradságot. Ennek lehet aztán leginkább tulajdonítani, hogy míg a régi bizottságy tagjai az építkezési tervről, föltételei s szabályairól folytonos tudomással bírtak, az újabbak legtöbbje azokra vissza nem emlékezhetvén, e miatt az építkezés folyama alatt sok oly változtatás, tervtől eltérés történt, miket megengedni szabad nem lett volna, s később csak tetemes újabb költséggel voltak némi részben helyrehozhatók. Így történt, hogy előbb, a terv ellenére, majd valamennyi ajtó befelé nyílt; az előbb párhelyok kirugó erkélyei, melyek a szinpadra láthatást lehetővé tették volna, ki nem épültek; a nézőhely több részéről a szinpadra látás lehetlenné vált; a szinpad oldal díszletfalai botrányos rövidkere szabattak; a tervezett mennyezeti világítás helyett, egy a légszuszgyárnak nagyon eladó csillárja alkalmaztatott, stb. stb.

Minthogy a színház a mult év őszére volt véglegesen elkészülendő, nem késett a színházeget saját közönsége útján jöelre figyelmeztetni a városi hatóságot, hogy az igazgatóra nézve ekkor hirtessen; ugyanakkor többet előre megjósolják, hogy ha a színház Reszler szinzigazgatónak adatik át, ki a közönség nagy többségének bizalmát már régen elveszté, a színház jövője fogja megbánni. A csödhirdetés csakugyan megtörtént, azonban a hirdetés és jelentkezési határidő közt alig esett néhány nap, az egész átalakításban tartott hirdetésben semmi föltétl a kötelezettség megemlítése nem volt; ennél fogva a szinzigazgatóknak elég ideje és alkalmuk a föltételek bővebb megismerésére nem lévén, nem is pályázhattak. — Nem feladatunk, e késedelmes eljárás okát firkészni, de annyi alkalmasint ki-látszik e késedelmesből, hogy az ezt okozó által a színház Reszler számára jóformán előre biztosítva volt; egyébiránt nem kevés befolyást gyakorolhattak e tárgyban azon jöszív emberbaki, kik az igazgatónak egyszerűen pénzt kölcsönözvén, melián attól tarthattak, hogy ha az igazgató más kezébe kerül, kölcsönök vissza-nyerése iránti reményük nagyon is ingataggyá válik.

A színházat csakugyan Reszler igazgató nyerte el, s vele a szerződés 3 évre megkötötték; használatul kapott egy díszes új színházat, légszuszvilágítást, tüzfűt; 6 tartozék minden időny alatt 3 előadást tartani a színház alapitókje szaporítására, és — ha jól tudjuk — a tűz elleni biztosítás megtérítése mellett, bizonyos kauceziót letenni vagy kimutatni. — Miként felelt meg az igazgató a benne helyezett reménynek és várakozásnak, mint teljesíté kötelezettségét? Nem elemezük, erről a „Hortobágy” színházi referensének időről időre tette, — s akarjuk hinni — pártatlan tudósításai szolgáljanak válaszul; de annyit hallottunk, hogy Reszler ur a színházban mint sajátjával gazdálkodott; az általa ott rendezett álarozos balokra, a támlás székeket elűrészelgetvén, egy részben tartatlankok tette; a párhelyokból a székeket a szinpadra, s nézőhelyre hordogatta, sőt egy ízben egész deszkákat fölfezetgetett helyéről, egy ízben pedig majd kigyújtá a színházat gondatlanságra.

A színház megnyitása s jövőre miként kezelése kérdéseiben, a már csak mint testület is ille-tékes szinziygeget teljesen ignoráltatván annak idejében a városi bizottság által, a némileg együttműködés végett későbbben hozzá intézett föl hívásra azt volt kénytelen válaszolni, miszerint a szinziygegettel támogatás nélkül ellenőrzés nélkül sem fog visszavonulni, — sőt egyes kérdésekben véleményét is kész közölni; — de a színházi épület collaudati jában részt venni egyáltalán nem határozhatta el magát a szinziygeget, — nehogy a meghallgatása nélkül keresztültépit építkezési hiányaira nézve a felelősségből egy részt magára venni látsassék.

Az első színházi Reszler vége felé jár; kétséget sem szenved, hogy szinziygeget nem minden-

ben tett eleget kötelezettségeinek, — mert alig egy pár hete, hogy a városi bizottságy felszólította a szinziygegetet, miszerint mondaná ki véleményét, ha vajjon *háziilag és intendatúra mellett* látna-e jobbnak a színház ügyeit kezelni, vagy mint eddig, *igazgató által*; és ha az intendatúra mellett lenne véleménye, a kivételre nézve készítené tervet; — ha pedig az igazgatót látna cselezerünek: a Reszlerrel kötött szerződés pontjaira egyenkint tegye meg észrevételeit. — Ezen föl hívásban bennfoglaltatik azon tény, hogy a város és Reszler közt a mostani időny lejártával a szerződés is lejárnak tekinthető.

A szinziygeget választmánya azonigéretéhez hűn, hogy egyes kérdésekben mindenkor kész közölni véleményét a városi választmányal, nem késett az ügyet komoly tanácskozás alá venni; — a tanácskozás eredménye az lón, hogy a szinziygeget meggyőződése szerint az *intendatúra mellett* kezeléssel mind a színházra, mind a közönségre nézve több előny várható, s ennél fogva az általa anyagilag és erkölcsileg is károsnak véleményezett igazgatóssággal kötött szerződés pontjait átvizsgálásba nem is bocsátkozott.

A mint a „Hortobágy” hetilapban közzétett tervjavaslatból ismerhetjük, az intendatúrát ajánló indokok rövidre vonva következők: A városi hatóság a szinziygeget fenntartására tetemes évi összeget nem áldozhat; — az igazgató — bárki lenne is az — saját könyv- és ruhatárral bírva, a szerződés lejártakor azokat magával viszi, s így évtizedek múlva sem bírand az állandó színház ily tárrakkal és folytonosan szükségelendő díszletekkel; a szinziygeget tagjai — kik köztudomás szerint vagy hiányoson, vagy pontatlanul kapják az igazgatótól fizetéseiket, a pénztár becsületes s ellenőrség alatti kezelése folytán pontosan fizetnek s az anyagi nélkülözés ellen biztosítani fogván, ez által egyrészt a velők való szerződés megkötésekor némi meggyőződésként mutatkozik kiállítás, másrészt jól teljesen használható állandó jó tagok szerződését bizon remélhetni, annyiál inkább, mert az életlehetetn szándékok nyugdíjintézet őket azon színházhoz szorosabban csatolva, ennél fogva a szinziygeget emelkedésén tehetségek s szorgalmak által teljes erővel igyekezzenek. — A budai népszínház volt igazgatója, Molnár György, mint legközelebb Reszler ur főfőrendezője, a világ első bocsátott rőpiratában a debreczeni színház első négyhavi tiszta jövedelmét 3000, maga Reszler pedig önkéntes bemonadás után 4000 ftra tette, pedig még ezenkívül van az igazgatótól által kezelt s számadás alá nem tartozott kis tüpénztár, melybe a karzat és állóhely díjai folytak; — nem jogosabb nem illendőbb e, hogy a tiszta jövedelem a sokba került színház pénztárába folyjon, s abból könyv- és ruhatár, egy az időnkint szükséges díszletek szerzetésének be, s a maradványból tartaléktőke képeztessek; — végre a szinziygeget az ügyet legtöbbnyire csupán nyereszéskéj vállalatnak tekintvén, mindig csak azon lesznek, hogy minél csekélyebb kiadás mellett nagy jövedelmet húzhassanak, s e célzét előrendők, nem igen fogják megválogatni az eszközöket, mi pedig csak a műizlés rovására történik; — ha pedig az intézkedést a színház minden ügyében a színházba járó közönség mintegy önmaga veszi kezébe, a meny nyihen Debreczen bármely lakosa a szinziygeget tagjai sorába léphetvén, a kormányzó választmány és intendans választásában s utasítás készítésében befolyást gyakorolhat, a színház erkölcsi célja közvetítőleg a tulajdonos városi közönség által mozdittatik elő. — Eddig az indokok.

A belkezelés a terv elfogadása esetére később fogván megállapítani, most csak a főbb vonalak vázlata adatott elő: a tervjavaslat szerint a színház szellemi és anyagi vezetését a szinziygeget venni át, ez választmánya meg az intendans, ki a mellé választandó öttagú bizottságy ellenőrködése s egy szakavatott tükör közreműködésével elláttnak az ügy élre. Tiszteletdíja 1000 forintra véleményeztetik, mihez a tiszta jövedelem 10%-ja járul; másik 10%, a működő tagok jutalmazására, 10% nyugdíjalapra, 70% pedig — mig szükséges, — a felveendő kölcsön törlesztésére, azon túl tartaléktőke, jutalom és nyugdíjintézetre fordítatik; — a szinziygeget 10 évre venni át az ügy kezelését.

Minthogy pedig a mindjárt beszerzendő könyv- és ruhatára, egy a kezelés megkezdésére pénz kívánatik, 14,000 forint erejéig részvények bocsátatnak ki, miket a városnak a színház alapitókjére meglevő 12,000 forinttal kellene garantálni.

Ugy vagyunk értesítve, hogy ezen tervjavas-

latot a városi bizottság elvben elfogadta, s a kölcsönös eszmecseré végett Szöllősy János polgármester urat bizván meg, polgármester ur a szinziygeget választmányával tartott értekezletben nemcsak helyeselte a tervet, de a pénzösszeg erejéig kibocsátandó részvényekért jótállás tárgyában felsőbb engedély kinyerése végett feliratot intézni s azt kitelhetőség előmozdítani kész szívet megígérte. Meg vagyunk győződve, hogy midőn e tervjavaslat szerint az eddigi anyagi áldozatokon kívül a városi hatóságtól egyéb nem kívánatik, mint a részvények biztosítása, másrészt a színháznak könyv- és ruhatára beszerzetvén, ez által a sok költségre kerülő díszes színház mintegy kiegészítettik: a felsőbb hatóság nem fogja beegyezését megtagadni, annyiál inkább, mivel kétségen kívül áll, hogy a színháznak anyagi és szellemi vezetését városi hatóságtól — melynek annyi száz meg száz elfoglaltsága van — várni nem lehet.

Ezen reményünkhöz még csak azon buzgó ohajtásunkat csatoljuk, hogy az intendans megválasztásánál a tervjavaslatban igen jól körülírt kellékekre vigyázzanak az illetők s minden előtt ne azt tekinték, kinek lenne az egy kis megelégedésre való állomás, hanem azt, ki lenne azt képes betölteni s lehető minden idejét arra fordítani. Debreczen színházügye nemcsak azon városé, de nemzetiség s közművelődés tekintetéből — az egész hazáé.

z. y.

Egyveleg.

© (A rébuszok, képtalányok és rejtett szók.)

E tárgyról következő kifakadást olvasunk egy külföldi lapban:

„A rébuszok ismét divatba jönnek némely lapokban.

„Kell-e még nagyobb bizonyosság arra hogy azon lapok írói mily csekély szellemi igényeket tesznek föl olvasóikban? — Van-e egy-tyűbb dolog, mint rébuszfaló vágyakkal ott ülni órahosszat egy absolut otosobaság fölött, s ha nagy fejtörés után a rejtélyt egész bárgyuságban kitaláltuk, nem tudja az ember, ki van jobban kompromittálva s ki tünik fel butábbnak: a megfejtő-e, ki efféleken törté jobb sorsra érdemes észbeli tehetséget, vagy a rébusz költő, a ki legalább egy bolond ötlet érdemével meglegetti magát? Hihetetlennek látszik, hogy emberi észszel felruházott állat meg efféle dologgal foglalkozzék a mostani évtizedben.

„A rébuszok és talányok a jelen század legrohadtabb időszakának terményei; penészgombák voltak azok, melyek a legelnyomorodottabb szellemi állapotok posványáiban termettek, s egyszerűen elenyésztek 1848-ban, melynek fényes nanja ama szellemi posványokat legalább egy részt kiszáritotta. S hogy ma ismét oly buján tenyésznek itt ott: csak azt tanúsítja, hogy most ismét oly szellemi dusak kezdünk lenni, mint akkor voltak az emberek, különösen a bécsiék. Ismét vannak emberek, kikre bálmulva néznek polgártársaik és az egész atyafiság, hogy igen híres rébusz- és rejtélyfejtő-gek. Ismét nagy számmal vannak azon ártatlan kebliek a férfui és női, az öreg és fiatal nemzedék között, kik büszke öntudattal néznek végig környezetükön s boldog megelégedéssel hajtkák fejüket nyugalomra, mert rövid vagy hosszú fejtörés után kitalálták azokat az elmes rajzok és sorok közé rejtett értelmekeket hogy: egy sir meg egy ásó O betű annyit tesz, mint *sírasó*; hogy egy kalap meg egy *ács* = *kalapács*; hogy egy légy, egy *bulldog* meg egy *nefeljecs* = *legy boldog* s *nefeljecs*; hogy egy *plébános*, egy *síró* gyerek meg egy fél kakas = *pap-ri-ka*, stb. stb. s végre még neveik is megjelennek a lapokban a *helyesen megfejtők* sorában! Valóban paradiisomi ártatlanság.” (Kissé erős ítélet, de nem egészen alaptalan.)

— (Toronyi Tamás a ponyván.) „Toronyi Tamás vagy a bajnokok Vég-Gyula várában” című versmű, melyet alföldi népünk a ponyváról szokott venni, *Vörös Mátás* volt csongrád-megyei táblabíró munkája, kinek leánya, ha nem családunk, *Vörös Eszter* asszony, ki a nőrodalomban tüntette ki magát. Láttam eműnek egy 1874-iki kiadását, melyen így volt a szerző megnevezése: „Írta a Hód mezején *Vörös Mátás*.” Ez volt-e az első kiadás? vagy volt előbbi is? Érdemes lenne utána járni, mert e kis mű, az alföldön, legalább Szegeden, Aradon, Debreczenben, Szarvason, Gyulán, annyi kiadását szokott érni, hogy mint a nép kedvenc olvasmánya figyelmet érdemel.

a+b.

Irodalom és művészet.

*(A Kisfaludy-társaság legújabb kiadványai.) A regényirodalom terén kedvezőleg ismert P. Szathmáry Károly tollából egy 2 kötetes mű hagyta el a sajtót. Címe: „Bethlen Gábor ifjúsága”, történeti regény. A műre, mely a Kisfaludy-társaság kiadványai közt, Emich nyomdájában jelent meg, fölhívjuk a kedves olvasmányokban gyönyörködő közönség figyelmét. — Szintén a Kisfaludy-társaság kiadásában megjelent: „Anyegin Eugen.” Regény versekben. Irta Puskin Sándor; oroszról fordította Bérczy Károly. E műhöz szerzője nagy nevének és a fordítás szabatoságának a gondosságának fölemlítése elég ajánlat.

— (Községi előljárók számára) Pesten Stolz Károly könyvtársa és kiadója megjelent: „A községi előljárók hatásköre és teendői. Törvénykezési és közigazgatási tekintetben. Irománypéldákkal.” Irta Kassay Adolf. Ára 1 ft 40 kr.

*(Uj zeneművek.) Rózsavölgyi és társa műkereskedésében a következő zongorára szerzett zeneművek jelentek meg: 1) Les bergers. A hason- című comical operából négyes Kovács István. Ára 60 kr. — 2) Az 1866-diki farsang legkedveltebb csárdásai. Sárközi Ferencz. Ára 50 kr. 3) 1866-diki jogász-csárdás. Gulner Páltól. Ára 60 kr.

Ipar, gazdaság, kereskedelem.

*(Gazdasági kiállítás Rimaszombatban.) A magyar orvosok és természetvizsgálók XII-ik nagygyűlése alkalmával, f. é. aug. 21-től aug. 30-ig, ipar és gazdasági kiállítás lesz Rimaszombatban, a külső vásártér és célra berendezett helyen. A kiállításnak két osztálya lesz, u. m. I. Az ipar terményei közül a vas, üveg, papíros, szövet s edény stb. gyárak termékei; továbbá a kézművek közül a nyers és feldolgozott anyagok, valamint a földolgozott kézműtárgyak és cikkek. II. Gazdasági tárgyak közül a földművelés terményei, gabonaművek, szőlő és bor, kerti és erdészeti termények, házi ipartermékek. Továbbá a gépek kiállításában a földművelési, szőlészeti, borsászati, kertészeti és erdészeti művelési eszközök minden neme. Végül tudományos gyűjtemények is ezúton fogadtatnak, mint bányászati termények, növény és állatgyűjtemények stb. — A kiállítók bronzéremmel lesznek jutalmazva. Beküldhető minden Gömörmegyében s ezzel szomszédos, főleg Szepes, Torna, Borsod, Heves, Nógrád, Zólyom és Liptó-megyékben termelt, előállított, készített s kiállításra alkalmas ipar- és gazdasági termény és eszköz. A bejelentések f. é. júl. 20-dikig intézendők Rimaszombatba Kretschmar K. A. urhoz; a gépek aug. 10-dikéig, az állatok aug. 18—20-dikáig küldendők be. Az el- és visszaszállítás a kiállító költségén történik. A kiállítás rendező bizottságának elnöke Lengyel Samu, jegyzője Fábray János.

*(Lóverseny és lókiállítás Pozsonban.) A pozsonyi lóversenyző és versenyegylet f. évi apr. 29-én d. u. lóversenyt, és gr. Eszterházy Antal mint az említtett egylett elnöke f. é. apr. 28-án délelőtt Pozsonban a versenyterén lókiállítást rendez. Az díjak a tavalyi nagyságban vannak megállapítva, és pedig: a kiállításnál anyakanczákra 10, 6, 5, 4, 3 arannyal 5 díj, — 3 éves még nem használt csikókra 12, 8, 6, 3 arannyal 4 díj, — gr. Eszterházy Antal által, a lóversenynél 20, 10, 5 arannyal három díj fog a pozsonyi versenyegylet részéről kiadtni. A pozsonyi gazdasági egylett annál inkább részvételre szólítja föl a gazdaságosságát, mivel a gazdasági egylett ez évben lókiállítást és versenyt tartani nem szándékozik.

Közüntézetek, egyletek.

*(A magyar tudományos akadémia) bölcséleti, törvény- és történettudományi osztályainak e hó 16-án tartott ülésében először is Greguss Ágost r. tag olvasott fel néhány töredéket Keleti Károly „Nemzetgazdaság és társadalmi tudomány” című nagyobb dolgozatából, mely munka a nemzetgazdasági tanok újabb fejlődését tárgyalja. — Ezután Gyulai Pál l. tag olvasott egy mutatványt Erdélyi János r. tagnak egy nagy munkájából, melynek címe: „A magyar bölcsészettörténelem.” A fölolvastott szakasz a 17-ik században latin nyelven írt magyar bölcsészeket ismerteti. — Majd Römer Flóris bemutatta a „Művészeti Kalauz”-t. Ez népszerű képes archaológiai kézikönyv, s rendeltetése az, hogy a nép között az archaológia alapeit terjeszse.

s azon vandalizmusnak útját állja, melyet műemlékek pusztításában a vidék sok helyén tapasztalhatunk. A munka két részből áll, árá 2 ft. — Végül a tikkár jelenté, hogy Angyal Mihály pincehelyi plébános 58 római érmet küldött be.

*(A szent-László társulat közgyűlése) e hó 17-ikén ment végbe, mely alkalommal a herceg primás ő eminenciája is jelen volt s éljenzéssel fogadtattat. Huszár Ferencz alelnök fájdalommal jelenté a társulat elnökének Lonovics József-férének ő nmgának az elnöki székről gyöngékedő egészsége miatti leköszönését. A társulat jegyzőkönyvileg köszönetet mondott a lelépett elnök eddigi érdemeiért s az új elnökválasztásnál Petter Antal váci püspök választott meg. — Elhatározták, hogy a közgyűlések ezután ne csak Pesten, de honunk egyéb érkei vagy püspöki városában is tartassanak. A jövő közgyűlés helyéül Esztergom tüzett ki. — A közgyűlés végre 2000 ft szavazott meg pápa ő szentisége számára.

Közlekedés.

*(A Vörösmarty-szobor leleplezési ünnepélyére) május 6-dikán reggel 5 óra 50 perckor külön vonat indul Budáról Székes Fehérvárra olcsóbb ár, nevezetesen 30% díjleengedéssel. Az említtett vonat utasai még az nap, vagy a következő napon bármelyik postavonaton visszautazhatnak Budára.

*(A pest-lőcseni vasút ügyében) a hitelezők e hó 11-dikén ülést tartottak. Legelőbb is a tömeggondnokság adta elő jelentését a pálya állapotáról és a bányavállalatokról. A pálya állapota kielégítő s az enyhe tél időviszonyai alatt keveset szenvedett. A társulat szénbányája folyfolytatta üzemét, de közlekedési hátrányok miatt a kibányászott szén eladását nem vehetett nagyobb mérvet. Az egész fenntartására a gondnokság részletes számadása szerint 1864. júliustól 1866. márciusig 65,761 ft. 15 kr. használtatott fel, és a kiadások költségvetése apríl, május és június havakra további 35,268 ft. 80 kr., melynek megszerzéséről gondoskodni kell, miután a készlet nemcsak ki van merítve, sőt már a gondnokság és választmány több tagja által mintegy 25,000 forint előlegzetetett is, a nélkül, hogy a gondnokság fáradozásért eddig valami kárpótlást igényelt volna. Ez közel négyórát élénk vitát támasztott, mely a költségvetésnek két óra (apríl, május) jóváhagyásával befejezést nyert, miután gróf Forgách Antal kinyilatkoztatta, hogy szükség esetében saját személyes hitélével is kész lenne a megkívántó öszleket megszerzését támogatni, mely nyilatkozat zajos tetszéssel fogadtattott, s a részvényesek válsztmánya is a gondnokság a gyűlékezettől felhatalmazást kapott, a szükségesek iránt közösen intézkedni. Mi a megindított kiegyezkedési tárgyalások állását illeti, gróf Forgách azon megnyugtató nyilatkozatot tette, hogy az 14 nap lefolyása alatt be lesz fejezve, és az építések május havában ismét folytattnak.

*(A déli vaspálya-társulat) az agio emelkedése folytán a vitelbérteket 5%-kal főlebb emelte.

Mi újság?

*(Az alsóház második feliratát) a felsőház is elfogadta, szavazattöbbséggel az apr. 18-diki ülésben.

*(Kinevezés.) Biró László, skutari-i címz. püspököt, szatmári kanonokot s magyar királyi helytartótanácsost, Ó Felsége e hó 14-én valóságos udvari tanácsosá s magyar kancelláriai előadóvá nevezte ki a közlekedő elhunyt Kozmics Antal püspök helyébe.

*(Balaton-füredi hírek szerint) Ó Felsége a császárné május 9-dikén fog Fűdredre érkezni, hol az arisztokratia tagjai közül már eddig is számosan rendelkeztek meg lakásokat. Ó Felsége fogadtatására nagy előkészületek történnek, nevezetesen a vasut igazgatósága is Siófokon pompás várótermet épített.

*(Jótékonykodás.) Ranolder János veszprémi püspök a bébi égetteknél 100 ft, a veszprémi szegényeknek húsvét táján 200 ft, a szilas-bácsi tanácsára 50 ft, az oltáregyletnek 50 ft adományozott.

— (A felsőház) a megyeházi gyűlésteremben — írja a F. L. — érdekes látványt nyújt. Alól szőnyeges talaj, bíbor menyetes elnöki szék, aranyos karszék és asztal, mely előtt a herceg

primás ül a bíbornoki paláttal, odább piros támlányokban az arany nyakláncos, csillagos és kereszt püspökök tisztelgőreméltó öreg alakjai, mögöttük szintén főpárok, közöttük hóféhér táliban a jászói prépost (Répásy), néhány tábornok egyenruhákban s rendjelekkel melleiken, kik e viseletet élénk színeivel igen kiűnnek a fekete atillák seregéből. A primással szemközi padokat zászlós urak, főispánok foglalják el, odább az első székekben három négy keleti püspök, hosszú ősz szakállal, s fejükön piros bársony capuciummal, legelőb Saguna, egy igazi ó-patriarcha alakjában. Az elnökkel szemközi hosszú s széles padok egészen a falig, telvék mágnsókkal, kik mind kardosan jelennek meg, melyet egyenmelyik bő bugyogó és zsinóros zubbony mellé is felköt. A falakon történeti arcképek. Mindez igen díszes látványt nyújt; csak a falak bizonytalan halvány sárga színe, a menyezet kopott fehér meszelése és a köröskörül futó s fűhérré mázolt fakazat ri ki a pompából. De e karzat is érdekes, mikor teli van képviselőkkel, kiűnő delnökkel, szép fiatal leányokkal, ifjúsággal, és egy szűk szögletben nagy kinnal jegyeztető hírlaptudósítók. A vonatokat és hosszú beszédek sorából néha egy-egy szónoklati példány is válik ki, mely közérdekeltséget idéz elő.

*(Czéli tévesztett szónoklat.) A felsőház apr. 17-diki ülésében gróf Zichy Henrik hosszasan beszélt az alsóház feliratának elfogadása ellen. A mint ennek czelszerűtlenségét bizonygató, a többek közt így szólott: „En — ugymond — a municipiumok alatt észílttem meg.” Az egész ház a szónok fekete hajára tekintett, s mint képzelni lehet, a roszul alkalmazott frázis ropant derültséget idézett elő.

*(A székesfehérvári Vörösmarty-szobor ünnepélyes leleplezése) máj. 6-ikán a következők rendben fog megtörténni: az ünnepélyt a szoborbizottmány elnök: gr. Zichy Jenő beszéde nyitja meg, melynek közepén a „Szózat” éneklése mellett leplezik le a szobrot. Ezután Fekete János szoborbizottmányi jegyző adandja elő a szobor keletkezésének történetét. Következnek az akademia és Kisfaludy társaság szónokai. Ezután a pályanyertes versek felolvasása. Végül a polgármester kiűrdeti a térnek Vörösmarty-térre alakítását iránt hozott határozatot. Délután 2 órakor közebe, este a lövőde termében táncszívalom, a kiválgtított szobortérpen pedig nempulzuság.

*(A Vörösmarty-szobor leleplezésekor) az akademia részéről hír szerint Tóth Lőrincz fog beszédet tartani.

*(Széchenyi emlék-napja Pécsen.) A pécsi kaszinó régebben elhatározta, hogy évenként Széchenyi halála évfordulóján 2 arannyal díjazza egyik ottani tanuló legjobb irodalmi dolgozatát. Az idén benyújtott négy munkát közül „A két Beatrix” című novella nyerte el a díjt, melynek szerzője Beksits 8-dik osztálybeli tanuló. „Az arany keresztcsok” című novella Lausanistól is sok dícsértést nyert, mire ennek szerzőjét, Szomogyi ur l arannyal tüntette ki.

*(Emlék Kralovánszky Györgynek.) Az erdélyiek, meghatva azon eszme nagysége s azon hazafias hagyomány által, melyet a nemrég elhunyt Kralovánszky pesti ügyvéd, végrendeletében a székekelyek kívándorlásának meggátolására tett: elhatározták, hogy Kralovánszky Györgynek emléket állítsanak. Tördán meg is kezdtek a gyűjtést e célra s többek aláírásával nyit fölhevítettettek közé a „Kolosvári Közlöny”-ben.

*(Egy pesti polgár kitüntetése.) A mult vasárnap szép ünnepély volt a városház tanácsstermében, melyet tisztes polgári kör foglalt el, mely tanuja legyen a polgári erény megjutalmazásának. Staffenberger István, egykor timármester, ki 40 éven át szakadatlan buzgósággal működött Pest felvirágztatásán, a Ferencz József rend keresztjével díszítettett föl. A már 70 évet meghaladt, de még mindig munkás agg-polgár tiszteletere, ez ünnepély után lakomát rendeztek a lövődeben.

*(A nemzeti színház nyári szünete) ez idén jun. 28-án kezdődik s jul. 28-án fog végződni. — A gyermek-kórházi sorsjátékok illetékei a rendező-bizottmány folyamodott a huzásnak f. évi május 5-kéről július 7-dikére való áttételért. Miután remélhető, hogy ez meg fog engedtetni, figyelemztetjük mindazon kereskedőket és egyéb hazafiakat, kiknél eladás végett ilyen sorsjegyek léteznek, hogy a netán megmaradt sorsjegyek beküldésével ne siessenek.

Melléklet a Vasárnapi Ujság 16-dik számához 1866.

Nemzeti színház.

*(Mulatságos czimezések.) A debreczeni „István” gőzmalomtársulathoz gyakran igen furcsán czimezett német levelek érkeznek. Curiosum gyanánt a „Hortobágy”, magyarul, a következőket közli: 1. Debreczen gőzmalom urnak. 2. „István”-nak Debreczenben. 3. A Játván gőzmalomtársulat Debreczin. 4. Debreczeni István gőzmalomtársulat Debreczin. 5. Debreczeni István urnak cs. k. orsz. szab. gőzmalomnak, Debreczenben. 6. Nagyságos Debreczeni István gőzmalom urnak, Debreczenben. 7. A tiszteleteméltó István gőzmalomnak Debreczenben.

*(Halálhíradás.) Az ér-diószegi helv. hitv. egyház elagott lelkésze, Lukács Mihály, életének 83-dik, lelkeszi működésének 53-dik évében elhunyt. Béke hamvaira!

*(Halálhíradás.) Maros-Ludason e hó 7-dikén hunyt el Nyerges Ferencz birtokos és derék honpolgár, életének 56-dik évében. Béke hamvaira!

— (Adakozások.) A Vasárnapi Ujság szerkesztőjéhez mult heten beküldött:

Az erdélyi mezővárosi szűkölködők számára: Egerből Csiky Sándor 1 db. két pftos ezüst tallér. — Bécsből Kajdász-Jeszenszky Klementine 2 ft.

— (Adakozás.) Isseggel küzdő bukovinai magyar testvéreink fölségelésére a Vasár. Ujság szerkesztőjéhez beküldött:

X. Kézle: Debreczenből a „Hortobágy” szerkesztőségénél begyűlt újabb adakozások Sáro-vary Elek szerkesztő által 47 ft. 33 kr. — Tisza-Füredről többen Bán Zsigmond lelkész által 26 ft. 20 kr. — Egerből Csiky Sándor 1 darab 2 pftos ezüst tallér. — Nagy-Zerindről többen Böszörményi József lelkész által 6 ft. 50 kr. — Mező-Turról többen Mészáros Endre által 20 ft.

Összesen 100 ft. 3 kr. 1 db. 2 fto ezüsttallér. Az eddigi L.—IX. közzelésekkel együtt begyűlt összesen 967 ft. 26 kr. 2 db. cs. arany, 3 db. kétfőrtos tallér, 1 db. egyfőrtos és 4 db. ezüst huszas.

(Az egyes adakozók jegyzéke Tisza-Füredre: B. Zs. 1 ft., Komjáthy Imre 50 kr., Veszprémi István 80 kr., Lip-csey Péter 1 ft., Selley József 30 kr., N. N. 1 ft., K. I. 40 kr., Kovács István 1 ft., Oláh Mihály 20 kr., Városi köz-pénztár 1 ft., reform. egy. házi: 70 kr., Kulcsár Pál 50 kr., Várdy Miklós 50 kr., Kiss József 30 kr., Balogh István 1 ft., Kiss Pál 1 ft., Bóta Margit 60 kr., Nagy János 40 kr., Szalay István 20 kr., Pap János 1 ft., többen: 1 ft., 93 kr., Elér begyűlt: 4 köb 1 veka, eladott 2 ft., 60 kr. jával, be-jött 11 ft., 6 kr., összesen 26 ft., 39 kr., o. é. ebből a küldés díja levétetven marad 26 ft., 20 kr. Eletminőségben ada-koztak: Szekker Lajos: 2 veka; Herkály Gábor 1 veka; Sárközy Péter 1 veka; Pásztor Lajos 1 veka; Kovács Lajos 1 veka; Szombathelyi András 1 veka rozst. Tablon 10 veka. — N. Zerinán: Böszörményi József 40 kr., Dá-vid József 6 kr., öz. Ács Mihály 20 kr., Szénási Ferencz 10 kr., Mészár Julián 50 kr., Aderján Sámuel 10 kr., Dá-vid Mihály 10 kr., M. Sándor Mihály 10 kr., Mészár József 10 kr., Boros József 10 kr., Kolos János 10 kr., Katái Sándor 10 kr., Lajos János 4 kr., N. Szilágyi János 4 kr., Hab-nér Károly 20 kr., Vindisch Sándor 50 kr., Balogh István 40 kr., Boros György 20 kr., Fazekas János 10 kr., Veisz Hermann 10 kr., Boros Ferencz 10 kr., Képiró Mi-hály 10 kr., Boros Márton 20 kr., Egy valaki 20 kr., Mátyás Mihály 25 kr., Varga János 10 kr., Buzák és kukoricát adtak: Polgár Sándor, Mészár Sándor, Boros Mózes, Katái János, Mátyás István, Szilágyi János, Gellén Ferencz, őst. Gál András, M. Szilágyi Mihály, Tordai Mihály, Must Ferencz, őst. Gál Mihály, Szőlősi Mihály. (Ezen gabonac-műek ára is, melyet elkelt, azonnal fölkeltek.) — Mező-Tur-on: Tóth János 2 ft., Czebe Károly 1 ft., Kiss István 1 ft., Nagy József 2 ft., Mészáros Endre 2 ft., Nagy Sándor 1 ft., Dörgö Dániel 1 ft., Eraszt Gyula 1 ft., Lasour Antal 1 ft., Dr. Magos 1 ft., Fejér János 1 ft., Kristóf Istv. 1 ft., Gyikó János 1 ft., Józsa János 1 ft., Takácsi Mihály 50 kr., Keller Simon 1 ft., Biró András 50 kr., Mihályffy Ferencz 1 ft.

HETI-NAPTÁR.

Hónapi-és hetinap	Katholikus és Protestáns nap	Görög-orosz nap	Izraeliták nap	N a p			H o l d		
				hossz	kél	nyug.	hossz	kél	nyug.
22 Vasár	63 Kájus, Soter	63 Júbiat.	10 B 2 Ferencz	1. p.	6. p.	6. p.	1. p.	6. p.	6. p.
23 Hétfő	Adalbert püsp.	Béla	11 Antipus	32	4 59	6 59	128	17	11 37
24 Kedd	György vért	György	12 Vazul	33	2 4 57	7 1	141	12	este 1
25 Szerd.	Márk evangy.	Márk	13 Artemis	34	1 4 56	2	153	50	1 45
26 Csüt.	Ervin, Kilít ppa	Kilít	14 Martius	34	59	4 55	7	3	166
27 Pént.	Peregrin hitv.	Anasztáz	15 Bajt. Illés	35	57	4 52	7	5	178
28 Szomb.	Vital és Valeria	Váli	16 Agapia	36	54	4 50	7	6	190
				37	54	4 49	7	202	12

Hold változásai. ☽ Első negyed szombatán 21-kén, 11 óra 47 perckor éjjel.

kívánják, hogy „törekvésükben a hazai sajtó által támogattassanak?”

8212. Pest. O. L. Mind jó az, de hová tegyük, ha nem férünk?

8213. Ipolyás. H. L. Vettük s a tőbivel együtt az ille ó kecské küldjük.

8214. Pécs. B. A. Az „óvás” igen személyeskedő magánügy. Nem kiadásra való.

8215. H. Nanas. P. L. Használható kis közlemények.

A többi sem multa még idejét.

8216. Komárom. St. J. Nem szeretnék félreértetni.

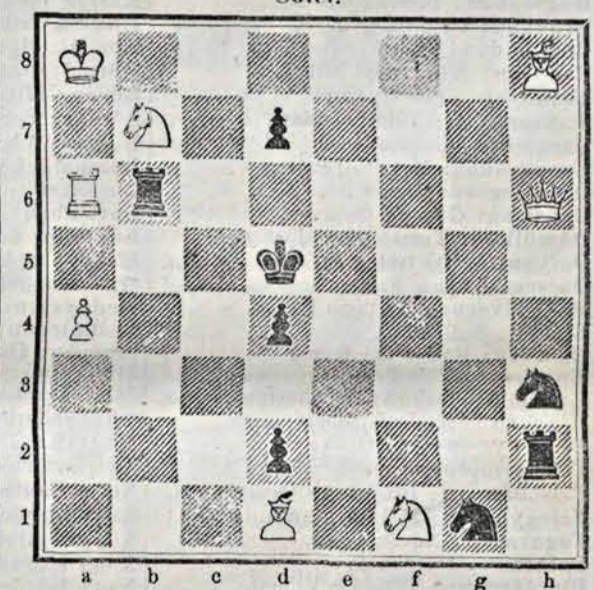
A mi lapunkban a homeopathiáról közölve volt, az egész objektív ismertetése volt e tan fő elemeink, saját hi-veinek szempontjából. Más czélunk nem volt vele. Igazak vagy hamisak-e azon elvek? Ahhoz nekünk itt semmi kö-zünk. Épen egy ismertetünk mi a vazérenusokat, mormo-nokat s ez r más tárgyat, a néki, hogy az ismertetésnél egyéb czélunk lett volna. Épen azért nem ohajhattuk, hogy ama tan elveit valaki lapunkban akár dicsérje, akár megtagadja, a lapunkat, melynek más feladata van, mint

ingulózó alapu egy tudomány theoriatának fejtegeté-sébe bele boncolni, ki nem számítható véa polemikába bele odorja. Minden, a mit tehetünk, a ből áll, hogy az ellenkező nézet ki iránt is tiszteltetlül viseltessünk Egy-eknek arnyi hive van, mint a másinak, s egyiknek érvei épen oly erősek (illetőleg gyöngék), mint a másiké. Hadd vessenekdenek a doktorok ottbón, saját lapjaikban, egy-más között. Ab odio medicorum libera nos, domine!

SAKKJÁTEK.

329-dik sz. f. — Rakovszky Aladártól (Pesten).

Sötét.

Világos.

Világos indul, s 3-ik lépésre matot mond

A 324-dik számú feladvány megfajtése.

(Gold Sámueltel, Bécsben.)

Világos.	Sötét.	Világos.	A) Sötét.
1. Hd5-e3	(5-f4 A)	1. ...	Fd8-g5
2. e2-e4	f4-e3	2. e2-e3	Fg5-e6
3. Vc8-e4	Hc5-e4	3. Vc8-e4	Hc5-e6
4. Hc3-e2	fmat.	4. Ba5-d5	fmat.

Helyesen fejtegettek meg. Veszprémben. Fülöp József.

— Harasztiban: Gr. Festetics Benno. — Miskolcon: Czenthe József. — Pozsonban: Cséry Gábor. — Debreczenben: Z. I. és F. B. — T. Ádám. Weisz A. — Eperjesen: Brász Károly. — Vizesréthén: Terray Pál. — Pesten: Rakovszky-Vagyon Judit.

A 323-dikát: Jász-Kiadón: Galambos Gyula.

Nyílt tér.*

— (László Károly urnak New-Yorkban.)

A kívánt czim ez: Ács Gideon, ref. lelkész. Csúz (Baranyamegye). Utolsó posta: Herczeg-Szöllős. Levél annak idejében küldetett, de, úgy látszik, oda nem érkezett.

* E rovatban közölt cikkekért csupán a sajtóhatóság irányában vállal felelősséget a szerk.

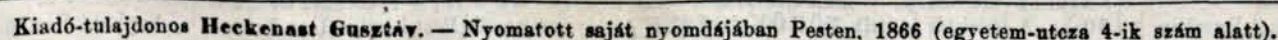
TARTALOM.

Jedlik Ányos (arckép). — Nem hiába, hogy a magyar ... — A magyarországi legújabb régészeti fölfedezések (folyt.). — A fák életkora — Téli vadászakland (képpel). — A budai Sáros-fürdő (három képpel). — Ki-méjük a ragadozó állatokat! (vége). — A debreczeni színház új fordulóponton. — Egyveleg. — Tárház: Iro-dalom és művészet. — Ipar, gazdaság, kereskedelem. — Köz-antézetek, egyletek. — Közlekedés. — Mi újság? — Ada-kozáok. — Nemzeti színház. — Szerkesztői mondanivaló. — Sakkjáték. — Nyílt tér. — Heti-naptár.

Felold szerkesztő Pákh Albert. (Lak. magyar-utca 1. sz.)

1502 (10-12)

Isméti eladóknak illendő engedék adatik.

1894 (16-32)

1896 (18-32)

(1789-1851.)

RESZÉDES JÓZSEF.

tett nagy vízőlts. — A liz-budveisi lovas vasút építése az ögazgatása alatt indult meg nemkülönb a magyar központi (pest-bécsi) vaspálya építését 1848-ik évig mint főigazgató övezette. Az emlitettek kivül még számtalan vízümö létezik az országban, melyek Beszédes József terve szerint hajtatta